

**AKTIVISMIN KEHYSTÄMINEN HENKILÖTARINOIDEN
KAUTTA JOURNALISTISESSA MEDIASSA**

Heta Lohela
Kandidaatintutkielma
journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Heta Lohela	
Työn nimi Aktivismiin kehystäminen henkilötarinoiden kautta journalistisessa mediassa	
Oppiaine journalistiikka	Työn tyyppi kandidaatintutkielma
Aika syksy 2023	Sivumäärä 47+2 (liitteet)
Ohjaaja Lauri Haapanen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmassa selvitän, miten aktivismia käsitellään henkilötarinoiden kautta journalistisessa mediassa. Aineistona tutkielmassa on Helsingin Sanomien artikkeleita kahden vuoden ajalta vuosilta 2021–2023. Tutkimuksen tehtävänä on tarkastella niitä narratiiveja, joita luodaan aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta journalistisen median henkilöhaastattelussa, sekä kartoittaa henkilötarinoiden merkitystä yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelemisen välineenä. Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tuon esiin aikaisempaa tutkimusta aktivismista digitaalisena aikakautena, henkilötarinoista journalismissa sekä narratiivien kuljettamisen välineenä. Analysoin aineistoa Erving Goffmanin kehysanalyysin avulla.</p> <p>Henkilöhaastatteluiden narratiivit ja käsitykset aktivismista ja yhteiskunnasta jakautuvat analyysin perusteella viiteen asiakokonaisuuteen: Identiteetin, radikaalisuuden, yhteiskunnallisen vallan, digitaalisuuden ja väkivallan kehyksiin.</p> <p>Tutkielman tulokset osoittavat, että Helsingin Sanomien henkilötarinoissa rakennetut narratiivit aktivismista ja kansalaistottelemattomuudesta ovat suureksi osaksi yhteneväisiä. Henkilötarinoita käytetään yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelemisen välineenä määrittelemällä aktivismin, sosiaalisten liikkeiden ja kansalaistottelemattomuuden eri ulottuvuuksia henkilötarinoiden subjektien aiempien kokemusten ja nykyisten asenteiden kautta. Henkilötarinoissa ei paitsi tuotu esiin jo olemassa olevia narratiiveja, mutta niitä luotiin aktiivisesti uusista näkökulmista uudelleen. Sosiaalisten ja poliittisten ongelmien osapuolista voidaan erottaa henkilötarinoissa erilaisia rooleja, jotka kuvastavat sitä, kenen toiminta on hyvää ja kenen tuomittavaa. Narratiivit aktivismista, sosiaalisista liikkeistä ja yhteiskunnasta saivat henkilötarinoissa uusia muotoja.</p>	
Asiasanat aktivismi, sosiaaliset liikkeet, henkilötarinat, narratiivit, feature/kaunokirjallinen journalismi, kansalaistottelemattomuus, kollektiivinen identiteetti	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
	2.1 Henkilötarinat journalismissa.....	3
	2.2 Aktivismi ja kansalaistottelemattomuus digitaalisena aikakautena.....	8
	2.3 Henkilötarinat ja narratiivit vaikuttamisen välineenä.....	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
	3.1 Aineisto.....	17
	3.2 Tutkimusmenetelmä.....	18
	3.3 Tutkimusetiikka.....	19
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	20
	4.1 Identiteetin kehys.....	21
	4.2 Radikaalisuuden kehys.....	25
	4.3 Yhteiskunnallisen vallan kehys.....	26
	4.4 Digitaalisuuden kehys.....	29
	4.5 Väkivallan kehys.....	31
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
6	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI JA JATKOTUTKIMUSAIHEET.....	41
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET.....	48

1 JOHDANTO

Journalismin kentällä korostetaan yhä suurimmassa määrin tarinoita. Henkilötarinoista on muodostunut vaikutusvaltainen journalismin väline. Emme keskity vain omiin tarinoihimme vaan haluamme nähdä myös muiden saavan selville, keitä he ovat, mistä he ovat tehty ja voivatko he muuttua (Coward 2013, 88). Henkilötarinoita aseistetaan usein mediassa taistelemaan sosiaalisia epäkohtia vastaan. Ne saavat aikaan sosiaalista muutosta ja konkreettista toimintaa, jos aika, paikka ja sosiaaliset verkostot ovat paikallaan, jotta tarinaan suhtaudutaan myötätuntoisesti. (Mwaba, ym. 2021, 9).

Sosiaalinen muutos ja konkreettinen toiminta korostuvat aktivismissa, jonka luonteeseen kuuluu pyrkimys muuttaa yhteiskuntaa. Toisin sanoen aktivismissa narratiivien käyttäminen hyväksi tavalla, joka saa ihmisiä ajattelemaan tai toimimaan toisin on ensiarvoisen tärkeää. Narratiivit ovat rakennettuja tapoja esittää tai ymmärtää tilannetta tai tapahtumasarjaa (Merriam-Webster, 2023). Niiden kautta rakennetaan merkitystä. Narratiivit yhdistävät yhteiskunnallisten liikkeiden osallistujia ja niitä hyödynnetään työkaluina (Han & Ahn 2020, 15). Se, joka hallitsee narratiivia, pitää käsissään valtaa. Henkilötarinoihin samaistuminen on niiden narratiivin sisäistämistä. Tarinankerronnan ja siihen liittyvien narratiivien moniulotteisuuden tunnistaminen sekä yksittäisten ihmisten elämässä että laajemmassa yhteiskunnallisten liikkeiden mittakaavassa on tärkeää, koska niillä on journalismin kautta suora yhteys yhteiskunnalliseen muutokseen. (Mwaba, ym. 2021, 9.)

Henkilötarinoissa luotujen narratiivien vaikutusta journalismissa on tutkittu vähäisesti erityisesti Suomessa. Tutkimus on tärkeää, sillä henkilökohtaisilla narratiiveilla on syvempi vaikutus ihmisten asenteisiin kuin puhtaasti faktoihin perustuvilla uutisartikkeleilla (Shaffer, ym. 2018, 52; Evans, 2003, Smith & DeCoster, 2000 mukaan). Tämä korostuu erityisesti aktivismissa, joka pyrkii sosiaaliseen muutokseen. Aktivismista, kuten Elokapiinasta, uutisointi on pitänyt sisällään erityisesti viime vuosina havaintojeni mukaan paljon negatiivisia narratiiveja. On tämän vuoksi merkityksellistä tutkia, millainen kuva journalistisessa mediassa luodaan aktivisteista henkilötarinoiden päähenkilöinä sekä kansalaistottelemattomuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä heidän kauttaan. Aktivistit ovat päämäärältään ihmisiä, jotka haluavat provosoida ja vaikuttaa. Voidaan siis pohtia, millainen vaikutus on heidän tarinoillaan.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tarkastella niitä narratiiveja, joita luodaan aktivismissa journalistisen median henkilöhaastatteluissa ja kartoittaa sitä kautta laajemmin henkilötarinoiden merkitystä vaikuttamisen välineenä. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia narratiiveja aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta rakennetaan journalistisen median henkilöhaastatteluissa?
2. Miten henkilötarinoita käytetään yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelemisen välineenä?

Kartoitan seuraavaksi tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Esittelen henkilötarinoita journalismissa sekä aktivismin välineenä mediassa. Kartoitan myös nykyajan aktivismin erilaisia puolia ja määritelmiä. Viitekehyksen esittelyn jälkeen käyn läpi tutkielman aineistoa, sen analyysimenetelmää sekä tutkimusetiikkaa. Analysoin tutkielman tuloksia sisällönerittelyn avulla, ja teen johtopäätöksiä aiemman tutkimuksen sekä tutkielmalle asettamani teoreettisen viitekehyksen valossa. Lopuksi arvioin tutkimusta, ja käsitelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. TOOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Henkilötarinat journalismissa

Henkilötarinat ovat asettuneet pysyväksi osaksi tämän päivän journalismia. Haluamme perinteisen ilmiöstä raportoimisen sijasta kuulla siitä oikean elämän kokemuksina kaikkine yksityiskohtineen ja tunteineen suoraan tarinan päähenkilöiden kertomana. Henkilöt ovat elävä esimerkki tarinoiden autenttisuudesta. He herättävät tavallaan tarinat henkiin. (Coward 2013, 4.) Tässä tutkielman luvussa aloitan teoreettisen viitekehyksen muotoilemisen määrittelemällä henkilötarinoiden merkitystä sekä luonnetta journalismissa.

Henkilökohtainen tarinankerronta määritellään kollektiivisesti Mwaban ja kumppaneiden artikkelissa (2021) kertomukseksi, jossa henkilö tutkii omaa tapaansa olla, havaita ja ymmärtää itseään. Henkilötarinan ei tarvitse olla ensimmäisen persoonan kertomus. Esimerkiksi journalismissa henkilötarinat ovat suurimmaksi osaksi haastatteluun perustuvia. Henkilötarinan jakamisprosessi ymmärretään dialogiseksi vuorovaikutukseksi, jolla on tärkeä rooli sekä tarinankertojan, että kuuntelijan identiteetin ja moraalien kehityksessä. Henkilötarinoiden avulla sekä kaikki osapuolet voivat ymmärtää paremmin itseään, ympäröivän maailman konteksteja, ja näiden keskinäisiä kytköksiä. (Mwaba ym. 2021, 9.) Henkilötarinoita voidaan siis käsitellä välineenä

ymmärtää ilmiöitä ja asioita. Ne ovat tätä kautta tapa, ei paitsi kertoa, mutta konkretisoida. Journalismissa henkilötarinat ovat paitsi tarinan subjektin, mutta myös toimituksen ja toimittajan luomia. Vaikka henkilötarinat perustuvat haastateltavan kokemuksiin, asenteisiin ja tunteisiin, ne kulkevat journalististen prosessien läpi. Tällöin kuuntelijan roolissa on yleisön lisäksi toimittaja ja media. Käsittelen tässä tutkielmassa henkilötarinoita yleisesti, ja en perehdy tarkemmin toimituksen sisäisiin toimintamalleihin tai journalistin ja haastateltavan väliseen suhteeseen.

Puolestaan suomalaisessa tutkimuksessa Maria Lassila-Merisalo on määritellyt (2001 ja 2009) kaunokirjallisen journalismin eri merkityksiä, joka pitää sisällään myös henkilötarinat. Kaunokirjallinen journalismi määritellään tutkimuksissa faktaksi fiktion keinoin. Faktaan perustuvia asioita siis kerrotaan eli esitetään fiktiosta tunnetuin keinoin. Kaunokirjallinen journalismi on siis narratiivista. Perinteiset uutiset määritellään puolestaan kovaksi eli puhtaasti faktapohjaiseksi journalismiksi. (Lassila 2001, 12-13.)

Kerronnallisuuden ja narratiivisuuden käsitteet ovat levinneet journalismissa ja sen ulkopuolella 1980-luvulta lähtien. Huomio siirtyi yksittäisistä kertomuksesta kertomukseen itseensä. Alettiin kysyä, mikä kertomus on, miten se toimii ja kehen se vaikuttaa. Kaunokirjallisen journalismin tarkoituksena ei ole siirtää todellisuutta sellaisenaan tekstiksi, vaan ennemmin luoda keskustelua siitä, millä keinoin todellisuutta voidaan käsitellä ja representoida. (Lassila-Merisalo 2009, 20; Lehtimäki 2002 mukaan.) Kaunokirjallinen journalismi ei ole siis pelkästään tyylikeino vaan myös väline jonkin muun saavuttamiseen (Lassila 2001, 19). Kaunokirjallinen journalismi ymmärretään myös featurejournalismina, mitä käytän ensisijaisesti käsitteenä tässä tutkielmassa viittaamaan henkilötarinoihin juttutyypinä.

Henkilötarinat ovat levinneet erityisesti sosiaalisessa mediassa, mutta perinteinen media on myös "featuresoitunut" rajusti muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana (Steensen 2017, 49). Nämä kaksi asiaa ovat tulleet myös yhteen, kun uutiset

ovat siirtyneet sosiaalisen median alustoille. Sosiaalisen median tarinalähtöisyyteen voidaan viitata digitaalisena narratologiana. Se ymmärretään usein lyhyiksi pinnalliseksi videoiksi, mutta alustoilla luodaan myös kokonaisvaltaisempaa sisältöä, jota voidaan käyttää ymmärtämään maailmaa omien ja toisten kokemusten kautta. (Page, 2013). Yksi digitaalisen narratologian vahvuuksista on sen dialogisuus eli vuorovaikutuksellisuus, mikä puuttuu suurelta osin perinteisestä journalismista (Page, 2013). Digitaalinen narratologia voidaan rinnastaa henkilötarinoiden luonteeseen olla dialogisessa vuorovaikutuksessa tarinan kertojan ja yleisön välillä. Tämä viittaa siihen, miten tarinat näyttäytyvät ja käyttäytyvät samankaltaisilla tavoilla eri yhteyksissä. Tarinankerronnan eri todellisuudet ovat siis päällekkäisiä.

Feature ymmärretään journalismissa ryhmäksi genrejä, jotka poikkeavat retorisesti perinteisistä uutisista. Featurejournalismin tarkoitus on yleisesti ymmärretty tavaksi viihdyttää ja olla yhteydessä muihin ihmisiin pääasiassa tunnetasolla henkilökohtaisten kokemusten kautta, jotka liittyvät ajankohtaisiin yleisesti kiinnostaviin tapahtumiin. Featuren genrejen väliset erot liittyvät tekstien retorisiin muotoihin. Henkilöjutuissa mennään usein kovien uutisten haastattelujen sijaan "pintaa syvemmälle". Niihin kuuluu värikästä kirjoitusta, henkilökohtaisia luonnehdintoja sekä henkilökuvia. (Steensen 2017, 51.) Feature on kehittynyt ajan kanssa yhä intiimimmiksi. Sitä on kuvailtu jopa "terapeuttiseksi diskurssiksi" (Steensen 2017, 51; Ponce de Leon 2002 mukaan). Tämä on johtanut käytännössä yksityisen ja julkisen todellisuuden rajojen katoamiseen (Steensen 2017, 57; Boynton 2005 mukaan). Nämä ovat asioita, jotka erottavat featuren ja henkilöjutut perinteisistä tiukasti faktapohjaisista uutisista, jotka ensisijaisesti siirtävät todellisuutta paperille sen aktiivisen käsittelemisen sijaan.

Henkilötarinoiden lisääntyminen on vaikuttanut merkittävästi tapoihin lähestyä tietoa. Digitaalinen aikakausi ja sosiaalisen median ilmaantuminen ovat lisänneet "tavallisten ihmisten" roolia uutistuotannossa, mikä on kasvattanut tunnepitoisia lähestymistapoja. Kaipaamme teknologian ympäröimänä yhä enemmän henkilökohtaisia

kontakteja. (Wahl-Jorgensen 2019, 188.) Tämä voidaan havaita henkilötarinoiden lisääntymisenä journalismissa ja sen ulkopuolella. Journalismissa uutistuotannon tutkimus on osoittanut, että journalistisessa työssä on aina huomioitu tunteet luomalla autenttisia tapoja lähestyä tarinankerrontaa ja tapaan esittää asioita. Lukijat luovat todennäköisemmin tunnesiteitä, muistavat tietoa ja ryhtyvät toimiin, kun uutiset ovat samaistuttavia. (Wahl-Jorgensen 2019, 188-189.) Voidaan todeta, että tiedon lähestymistapojen muutokset vaikuttavat myös siihen, miten sitä vastaanotetaan. Tämä on tärkeää journalismille, sillä tiedon jakamisessa olennaista on se, että lukijat löytävät sen merkityksellisenä.

Tapaustutkimus Irlannin aborttikansanäänestyksen aikana julkaistuihin uutisista (2022) käsittelee henkilökohtaisten kokemusten merkitystä. Elettyjen kokemusten valuutta nykyajan keskusteluissa, journalismissa ja sen ulkopuolella on yhä useammin se, että asian voi todella ymmärtää vain, jos sen on käynyt itse läpi. (Vodanovic 2022, 1- 2). Yksi osapuoli väittää, että elettyt kokemukset ovat välttämättömiä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi. Siksi niille, jotka ovat kokeneet jotain, tulisi antaa suurempi ääni niiden sijaan, jotka käsittelevät asiaa ulkopuolisen asemasta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että heidän tarinansa ovat tärkeämpiä kuin muiden. Toinen osapuoli väittää, että tämä asema suosii tunteita rationaaliin tai näyttöön perustuviin väitteisiin nähden, ja sulkee näin ollen osapuolia keskustelun ulkopuolelle. (Vodanovic 2022, 2.) Tämä nostaa esiin pohdinnan siitä, kuka on oikeutettu ja pätevä puhumaan julkisuudessa, ja kuinka suuren uskottavuuden yksittäisen ihmisen kokemusten ympärille voi luoda, mitä tulee tämän päivän laajoihin sosiaalisiin ja poliittisiin ongelmiin. Tämä on merkityksellistä journalismissa, sillä haastatteluvien valinta on usein journalistin päätettävissä. Toimituksilla on siis valtaa, kenen näkökulmat nostetaan esille.

Henkilötarinoilla on vaikutusta ei paitsi niiden vastaanottajiin, mutta myös niiden subjekteihin. Mwaban ja kumppaneiden tapaustutkimuksessa (2021), jossa tutkittiin henkilötarinoiden ja aktivismin vaikutusta väkivallan lopettamiseen naisia kohtaan

Turkissa nousi esiin henkilötarinoiden merkitys suhteessa syrjittyjen ryhmien toimijuuteen (eng. agency). Naisten omien kokemusten tuominen julkisuuteen lisäsi riskiä, että väkivallanteot voimistuisivat, ja heidän asemansa jopa huonontuisi. Tutkimus kuitenkin osoitti, että henkilökohtaisten kokemusten kertomisella oli positiivinen vaikutus naisten fyysiseen ja mielensisäiseen terveyteen. (Mwaba ym. 2021, 9.) Naiset eivät vain tuoneet tarinoitaan passiivisesti julkisuuteen, vaan rakensivat samalla identiteettiänsä ja paikkaansa maailmassa. Naiset toivoivat, että muut naiset kuulisivat heidän tarinansa ja saavuttaisivat elämässä paremman aseman. (Mwaba ym. 2021, 9.) Henkilötarinoilla on siis kokonaisvaltainen vaikutus, joka ei rajoitu pelkästään yleisöihin.

Tässä luvussa käsittelin, miten henkilötarinat ovat korostuneet journalismissa erityisesti digitaalisena aikakautena, kun kaipaamme teknologian ympäröimänä yhä enemmän henkilökohtaisia kontakteja. Henkilötarinat ovat väline ei paitsi kertoa, mutta konkretisoida ja ymmärtää asioita. Lukijat luovat todennäköisemmin tunnesiteitä, muistavat tietoa ja ryhtyvät toimiin, kun uutiset ovat samaistuttavia. Tarinan-kerronta kehittyi journalismissa yhä intiimimmiksi, joka on johtanut yksityisen ja julkisen rajojen katoamiseen. Sitä on kuvailtu jopa "terapeuttiseksi diskurssiksi". Henkilötarinat uutisoinnissa eivät kasvata vain niiden kuluttajien, mutta myös niiden kertojien toimijuutta yhteiskunnassa. Journalismiin liittyy vahvasti valintoja siitä, kenen tarina kerrotaan. Toisin sanoin joudutaan määrittämään, kenen tarina koetaan tarpeeksi tärkeäksi, ja ketä ei puolestaan nosteta keskusteluun.

2.2. Aktivismi ja kansalaistottelemattomuus digitaalisena aikakautena

Aktivismi on suhteellisen uusi, 1970-luvulla käyttöön otettu käsite, jolla viitataan kykyyn toimia (eng. act). Se pitää sisällään ymmärryksen siitä, että maailma ja yhteiskunta on tehty sellaiseksi kuin se on. Tämän vuoksi toimijuus ja yhteiskunnan muokattavuus on keskeistä kaikissa aktivismin määritelmässä. (Cammaerts 2007, 217.)

Tässä luvussa käsittelen aktivismia ja kansalaistottelemattomuutta yhteydessä identiteettiin, aktivismiin sekä digitaaliseen murrokseen yhteiskunnassa. En keskity aktivismin ja kansalaistottelemattomuuden historiaan, vaan käsittelen aihetta nykyajan digitaalisessa kentässä.

Suora toiminta on sosiaalisen muutoksen ytimessä. Kansalaistottelemattomuus on aktivismia, jossa rikotaan tietoisesti lakeja tekemällä tai jättämättä tekemättä jotakin muutoksen saavuttamiseksi (Hölttä 2013, 137). Aktivismi ei ole välttämättä suoraa toimintaa tai kansalaistottelemattomuutta, mutta siihen liittyy aina toiminta jonkin nykyisestä poikkeavan päämäärän saavuttamiseksi (Cammaerts 2007, 217). Toimintaa päämäärää kohti toteuttavat sosiaaliset ja yhteiskunnalliset liikkeet, jotka pitävät sisällään sekä yksilöitä, ryhmiä että organisaatiota. Aktivistin ei toisin sanoin tarvitse olla osa jotain tiettyä ryhmää, mutta hän edustaa aina jotain sosiaalista ilmiötä.

Joukkoviestinnällä ja medially on aina ollut ratkaiseva rooli aktivistisissa strategioissa sekä yhteiskunnallisen muutoksen prosesseissa (Cammaerts 2007, 217). Omat keinot kommunikoida, ja sitä kautta itsensä sekä ryhmän kollektiivisen identiteetin rakentaminen ovat tärkeitä. Aktivismissa on kuitenkin yhtä merkityksellistä käyttää hyväkseen valtavirran mediaa, ja viestiä oman ryhmän ulkopuolelle (Cammaerts 2007, 220; Gitlin, 1980; Gamson and Wolfsfeld, 1993 mukaan). Tämä on nostanut internetkulttuurien merkitystä tiedon jakamisessa sekä identiteettien muodostamisessa.

Kollektiivinen identiteetti on aktivismissa keskeinen osa sitä, jonka avulla sosiaaliset ja yhteiskunnalliset liikkeet määrittelevät keitä he ovat, ja mitä he edustavat. Sosiaalisen median alustat ovat olleet keskeisessä roolissa sen rakentamisessa. Silti kollektiivisen identiteetin merkitystä sosiaalisen median aktivismissa tutkittu vähän. (Gerbaudo & Trere 2015, 865.) Media on nähty vain informaation välineenä, ei sosiaalisen muutoksen yhtenä aktiivisena toimijana ja muokkaajana. Esimerkiksi protestien synnyssä on kuitenkin kaksi ratkaisevaa tekijää: verkon siteiden läsnäolo ja tiettyyn ihmisryhmään kuulumisen tunne. (Gerbaudo & Trere 2015, 867.) Kummatkin näistä eivät ole pelkästään saavutettavissa, mutta niitä aktiivisesti luodaan erilaisilla median alustoilla.

Voidaan siis todeta, että aktivismi on kokenut merkittävän muutoksen digitaalisena aikakautena verkon ja sosiaalisen median kasvun myötä. Sosiaalisten ja yhteiskunnallisten liikkeiden on tutkittu olevan tänä päivänä eräänlaisia hybridi-identiteettejä (Victoria & Gonzales 2020, 2). Hybridi-identiteeteissä aktivistit tasapainottavat verkon sisäisiä ja ulkopuolisia identiteettejä rakentaessaan narratiiveja, jotka edustavat digitaalisesti keitä aktivistit ovat ja mihin sosiaaliseen liikkeeseen he kuuluvat. (Victoria & Gonzales 2020, 1).

Luodessaan narratiiveja aktivistit käyttävät strategioita, jotka muodostavat sillan henkilökohtaisen ja kollektiivisen identiteetin välillä. Kollektiivinen identiteetti on edelleen merkittävä osa liikkeen kehitystä, mutta se ei tarkoita samalla tavalla "meitä" kuten ennen. Sen sijaan hybridi-identiteetti tekee tämän. (Victoria & Gonzales 2020, 2.) Toisin sanoin verkon ja sosiaalisten median alustojen kyky yhdistää ihmisiä on hämärtänyt rajoja erilaisten aktivismiin pyrkivien ryhmien välillä. Ei ole siinä enää mahdollista määrittää samalla tavalla keitä ryhmiin kuuluu. Toisaalta myös verkossa jokaisen käyttäjänimen takana on ihminen, jolla on omat halut, toiveet ja tavat vaikuttaa omassa elämässään. Tämä tekee identiteeteistä hybridin verkon ja tosielämän välillä.

Vaikka aktivismi ei katso ikää, on hyvin ilmeistä, että digitaalisen aikakauden sosiaalisten liikkeiden kärjessä ovat nuoret. Nuoret ovat digitaalisia natiiveja, ja tämä näkyy myös aktivismin muutoksessa. He eivät ole vain sosiaalisen median alustojen kuluttajia, vaan niiden kaikkein aktiivisempia sisällön luoja. (Cortés-Ramos, ym. 2021, 3.) Tämän vuoksi nuorille merkityksellisiä yhteiskunnallisia ja poliittisia epäkohtia on helppo tuoda alustoilla esille. Tieto on tämän lisäksi usein visuaalista, mikä usein lisää sen vaikuttavuutta. Asioita ei kerrota, ne näytetään. Esimerkiksi video Etelä-Aasian vaatetehtaiden huonoista työoloista tai meemi yhdysvaltalaisesta poliitikosta saavuttaa sosiaalisen median kautta pienessä ajassa ihmisen toiselta puolen maailmaa. Videot sekä niiden kommenttikentät ovat muuttuneet yhdeksi suureksi yhteiskunnalliseksi keskustelualustaksi. Automaattisten käännösohjelmien vuoksi kielellä ei ole väliä. Aihetta käsittelevä Cortés-Ramosin ja kumppaneiden tutkimus (2021) vahvistaa nuorten sosiaalisen osallistumisen potentiaalin sosiaalisen median ja virtuaalisten alustojen kautta, missä epäviralliset kommunikaatiotavat muutetaan tehokkaaksi välineeksi sosiaaliseen muutokseen (Cortés-Ramos, ym. 2021, 11). Nuoret osaavat siis käyttää hyväkseen virtuaalisten alustojen epävirallista luonnetta omien päämääriensä saavuttamiseen.

Monista muodoistaan huolimatta vallitsevimpia mediakuvia nuorisoaktivismista ovat erilaiset mielenosoitukset. Historiallisesti tämä heijastaa laajaa mediakuvausta 1960-luvun ja 1970-luvun alun opiskelijaprotesteista. Tämän vuoksi nuorten aktivismia esiintyy monien mielestä vain silloin, kun se on näkyvän toiminnan muodossa. (Teruelle 2012, 203.) Lisäksi aktivismin identiteettiprosesseihin vaikuttaa syvästi inklusiivisuuden, moninaisuuden ja muokattavuuden arvot, jotka ovat muodostuneet hallitsevaksi osaksi internetkulttuureja. Tämän seurauksena aktivismia leimaa vaihtelevuus ja katoavuus, mikä on nähtävissä yleisesti myös digitaalisen viestinnän ja postmodernin kulttuurin tyypillisenä piirteenä. (Gerbaudo & Trere 2015, 867.) Aktivismi saa siis uusia muotoja osana kulttuurin, yhteiskunnan ja niitä osana elävien ihmisten muutosta.

Tässä luvussa tarkastelin Aktivismia digitaalisena aikakautena. Aktivismilla viitataan kykyyn toimia ja sitä kautta muokata maailmaa. Suora toiminta on sosiaalisen muutoksen ytimessä. Muutosta kohti pyrkivät sosiaaliset liikkeet, jotka pitävät sisälleen yksilöitä, ryhmiä ja organisaatiota. Joukkoviestinnällä ja medially on aina ollut merkittävä rooli yhteiskunnallisen muutoksen prosesseissa. Aktivismi on kokenut merkittävän muutoksen digitaalisena aikakautena. Voidaan väittää, että yhteiskunnalliset liikkeet ovat tänä päivänä eräänlaisia hybridi-identiteettejä, jotka yhdistävät verkon sekä sen ulkopuolisen elämän. Kollektiivinen identiteetti on edelleen merkittävä osa liikkeen kehitystä, mutta se ei tarkoita samalla tavalla "meitä" kuten ennen. Erityisesti nuoret ovat kuitenkin muuttaneet verkon epäviralliset kommunikaatiotavat tehokkaaksi välineeksi sosiaaliseen muutokseen. Aktivismille ei ole tiettyä määritelmää, vaan se muuttuu osana sitä kontekstia, missä aktivistit toimivat.

2.3. Henkilötarinat ja narratiivit vaikuttamisen välineenä

Tässä luvussa tarkastelen henkilötarinoita ja narratiiveja vaikuttamisen välineenä journalismissa sekä yhteiskunnallisissa ja sosiaalisissa liikkeissä. Narratiivit ovat rakennettuja tapoja esittää tai ymmärtää tilannetta tai tapahtumasarjaa. Ne heijastavat ja edistävät aina tiettyä näkökulmaa tai arvoja. Narratiivit ovat tosin sanoin representaatioita tapahtumasta tai tarinasta. (Merriam-Webster, 2023.) Jokaisella henkilöjutulla on narratiivi, jossa aihealue yhdistyy sekä journalistin, että haastateltavan näkökulmiin ja asenteisiin. Henkilötarinoita voidaan pitää myös itsessään narratiiveina ja henkilötarinan ja narratiivin käsitteitä käytetäänkin usein synonyymeinä (eng. interchangeably) (Polletta & Readman 2020, 2). Tässä luvussa käsittelen narratiivien erilaisia muotoja sekä niiden suhdetta vaikuttamiseen ja sitä kautta journalismiin.

Sage Handbook of Organizational Discourse tuo esille, miten jokainen teksti ei ole narratiivi ja jokainen narratiivi ei ole tarina. Narratiivit ovat siis tietyn tyyppisiä tekstejä. Ne sisältävät toisiinsa liittyvien tapahtumien ajallisia ketjuja tai hahmojen tekemiä toimia. Tapahtumien suora kronologia ei kuitenkaan aina yksin riitä narratiivin muodostamiseksi. Narratiivi tarvitsee juonen. Toisin sanoen narratiivit eivät ole pelkkiä tilannekuvien sarjoja, vaan niiden kertominen vaatii systemaattista jäsentelyä. (Gabriel 2004, 4-5; Dovidio 2004 mukaan). Tämä erottaa narratiivit tarinasta. Tarinat voivat olla selostettuja tapahtumasarjoja, mutta narratiivien muodostaminen tarvitsee tulkintakontekstin, jonka kautta tapahtumia jäsenellään jotain tiettyä päämäärää kohti. Journalistisen median henkilötarinat ovat tätä kautta aina narratiiveja, sillä toimittaja jäsentää niitä vastaamaan kysymykseen, miksi tarina on yhteiskunnallisesti merkittävä.

Aktivismissa narratiiveista voidaan tunnistaa erilaisia osa-alueita. Han ja Ahn ovat jakaneet nuorisoilmastoaktivismia käsittelevässä artikkelissaan (2020) narratiivit aktivismissa neljään elementtiin tai osa-alueeseen: asetelma (eng. settings), henkilöahmot, juoni ja moraali. Asetelma on konteksti, joka määrittää mitä ongelmia käsitellään ja mitä ne pitävät sisällään. (Han & Ahn 2020, 9). Asetelmaan kuuluu paitsi erilaiset sosiaaliset ja poliittiset ongelmat, mutta myös se, miten niihin suhtaudutaan. Henkilöhahmot jaetaan niihin, joita vahingoitetaan, niihin, jotka aiheuttavat vahinkoa ja sankareihin, jotka tarjoavat tai lupaavat apua ja vahingolle ratkaisun. Juoni kuvaa puolestaan henkilöahmojen välisiä suhteita ja sijoittaa heidät kontekstiin. Juonella on alku, keskikohta ja loppu. Moraali on ratkaisu, jota kertomus edistää. (Han & Ahn 2020, 9). Moraali siis käsittää, mikä on oikein ja väärin, mikä tavoiteltavaa ja mikä tuomittavaa. Aktivismissa on tavallista asettaa eri ryhmiä toisia vastaan. Suotuisia narratiiveja luodaan omasta, ja epäedullisia narratiiveja muiden toiminnasta, jonka vuoksi niiden osa-alueiden tunnistaminen on henkilötarinoiden päämäärien tunnistamiseksi ja analysoimiseksi tärkeää.

Narratiivit ovat siis lähes aina rakennettuja. Erityisesti journalismissa narratiivien muuttaminen muotoon, joka on yleisölle merkityksellistä, on arkipäivää (Shen, Ahern & Baker 2014, 99). Vaikka jokaisella ihmisellä on itsessään oman elämän kronologinen narratiivi, henkilöartikkeleissa se jalostetaan muotoon, jossa korostetaan henkilötarinan tiettyjä osa-alueita ja karsitaan toisia. Henkilötarinat eivät ole toisin sanoin kokonaisvaltaisia. Vaikka niiden tapahtumat ja juonen käänneet perustuvat totuuteen, henkilötarinat journalismissa ovat sekä haastateltavien, että toimittajien säätelemiä.

Journalistisessa terveysjournalismin tutkimuksessa henkilökohtaisien narratiivien vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen selvittivät Shaffer ja kumppanit (2018) tapaus-tutkimuksessa. Tutkimusartikkeli ei käsittele suoraan tämän tutkimuksen teemoja, mutta se antaa käsityksen siitä, millainen vaikutus henkilökohtaisilla narratiiveilla voi olla uutisten kuluttajien käyttäytymiseen. Artikkelissa narratiivien vaikutusta käyttäytymiseen pohjustettiin psykologiaan perustuvilla teorioilla, mutta samanlaiset tiedonkäsittelyprosessit ovat nousseet pinnalle myös viestinnän tutkimuksessa.

Kaksoisprosessimallit viittaavat siihen, että henkilökohtaisilla kertomuksilla on suurempi vaikutus käyttäytymiseen kuin faktoihin perustuvilla viesteillä, koska tietoa käsitellään eri tavoilla. Henkilökohtaisia kertomuksia sisältävillä uutisartikkeleilla olisi suurempi vaikutus käyttäytymiseen, koska henkilökohtaisia kertomuksia käsitellään todennäköisemmin intuitiivisesti eikä kriittisesti. Puhtaasti faktoihin perustuvia uutisartikkeleita, joita voidaan kutsua myös ei-narratiivisiksi teksteiksi, käsitellään puolestaan systemaattisesti, mikä lisää mediakriittisyyttä sekä lukijan mahdollisuuksia luoda vasta-argumentteja ja vastustusta uutisen kantamaa viestiä kohtaan. (Shaffer 2018, 52; Evans, 2003; Smith & DeCoster, 2000 mukaan.)

Myös viestinnän tutkijat ovat tuoneet esille, että narratiivit muuttavat ihmisten asenteita tavalla joka on fundamentaalisesti erilainen ei-narratiivisista viesteistä eli niin

kutsutuista kovista uutisista (Polletta & Redman 2020, 3; Slater & Rouner, 2002 mukaan). Yleisö käsittelee tyypillisesti ei-narratiivisia viestejä joko keskitetysti eli systemaattisesti, jossa he tarkastelevat viestiä ja arvioivat sen väitteitä kriittisesti. Perifeerisessä eli intuitioon verrattavassa käsittelyssä he ottavat puolestaan viestin vastaan arkisesti tai ohimennen, arvioiden sitä enemmän puhujan vetovoiman tai sen hetken mielialan perusteella. Ihmisten saaminen muuttamaan mielipiteitään edellyttää, että he käsittelevät tietoja systemaattisesti, mikä ei ole tyypillistä tunteisiin vetoaville henkilötarinoille. Tämä vaikuttaa olevan ristiriidassa Shafferin tutkimuksessa esitettyjen kaksoisprosessimallien tapaan vaikuttaa. Vahvoilla henkilötarinoilla näyttää kuitenkin olevan kolmas vaikuttamisen keino, joka yhdistää systemaattisen käsittelyn sekä perifeerisen intuitioon verrattavassa olevan käsittelyn.

Kuljetusteorian mukaan narratiivit vaikuttavat merkittävästi asenteisiin ja käyttäytymiseen, koska niillä on kyky "kuljettaa" lukija tarinaan (Shaffer 2018, 52; Van Laer, De Ruyter, Visconti, & Wetzels, 2014 mukaan). Tällöin lukija voi kokea tilapäisesti tarinan hahmojen tapahtumia ja tunteita (Polletta & Redman 2020, 3; Vihreä & Brock, 2000; Moyer-Gusé, 2008 mukaan). Narratiiveilla on toisin sanoen teorian mukaan "kuljettajan" rooli vaikuttamisen prosessissa (Shaffer 2018, 52; Van Laer, De Ruyter, Visconti, & Wetzels, 2014 mukaan). Koska narratiiveilla on teorian mukaan kyky kuljettaa ihmisiä mukanaan, voidaan todeta, että narratiivien luojilla ja haltioilla on valtaa ja mahdollisuuksia ohjata ihmisten mielipiteitä ja ajattelua tiettyyn heille merkitykselliseen suuntaan. Journalistisissa henkilötarinoissa narratiivien luojana voidaan pitää henkilötarinan subjektia ja haltiana narratiivista kirjoittavaa toimittajaa.

Kuljetuksen kokemus näyttää saavan yleisön muuttamaan mielipiteitään tarinan viestin mukaisesti. Mitä enemmän he kokevat empatiaa ja näkevät samaa itsessään ja tarinan subjektissa tai päähenkilössä, sitä pysyvämpi asennemuutos on. (Polletta & Redman 2020, 3; Vihreä & Brock, 2000; Moyer-Gusé, 2008 mukaan.) Tämän lisäksi ihmisten olemassa olevat uskomukset, olettamukset ja stereotypiat vaikuttavat heidän

halukkuuteensa imeytyä tarinaan (Polletta & Redman 2020, 1). Narratiivien ja yleisön suhde on siis vuorovaikutuksellinen, eikä sitä voida pitää vain informaation ja vaikutteiden siirtymisenä yhdeltä osapuolelta toiselle. Narratiivien yleistä vaikutusta ihmisten mielipiteisiin on kuitenkin pidetty sen verran merkittävänä, että on alettu puhua narratiivisesta suostuttelusta (eng. narrative persuasion) (Polletta & Redman 2020, 2).

Yleisön mielipiteisiin ja asenteisiin näyttää vaikuttavan yksittäisten narratiivien lisäksi se, miten media käsittelee niitä. Shen, Aher ja Baker selvittivät (2014) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin narratiivien vaikutusta journalistisessa mediassa ihmisten asenteisiin sosiaalisia ja poliittisia ongelmia kohtaan, että tavalla jolla media kehystää poliittisia ja sosiaalisia ongelmia on suora vaikutus ihmisten asenteisiin. Erityisesti asioiden negatiivisiin seurauksiin keskittyvät narratiiviset uutiset eli feature-pohjaiset uutiset herättivät empaattisia tunteita sekä saivat yleisön tukea. (Shen, Ahern & Baker 2014, 108-109.) Lukijat asettuivat siis kuluttaessaan mediaa erityisesti niiden ihmisten puolelle, jotka olivat kärsineet sosiaalisten ja poliittisten ongelmien negatiivisista vaikutuksista. Tämä vaikutti puolestaan heidän yleisiin asenteisiinsa kyseistä yhteiskunnallista ongelmaa kohtaan. Vaikutukset asenteisiin olivat pitkäaikaisempia negatiivisia kuin positiivisia uutisia kohtaan. Tästä noin kymmenen vuotta vanhasta tutkimusartikkelista käy ilmi, että narratiivien käyttöä kehystysvälineenä ei oltu perehdytty aikaisemmassa tutkimuksissa. (Shen, Ahern & Baker 2014, 100.)

Puolestaan Mwaban ja kumppaneiden tutkimuksessa (2021), jossa tarkasteltiin henkilötarinoita suhteessa aktivismiin sukupuolittuneen väkivallan kontekstissa, nousi esille, miten henkilökohtaisen tarinan merkitys löytyy yhteisestä kokemuksesta, jonka kautta se sekä annetaan että vastaanotetaan. Ihanteelliset olosuhteet tälle dialogiselle vuorovaikutukselle eivät kuitenkaan ole olemassa kaikissa yhteyksissä, vaan tyypillisimmin tilanteissa, joissa valtahierarkiat ja epäoikeudenmukaisuus rikovat puhujien ja kuulijoiden välisen suhteen. Kun sorto ja uskottavuuden puute

vaikuttavat eri ihmisryhmien vuorovaikutukseen yhteiskunnassa, sorrettujen tai syrjäytyneiden ryhmien jäsenet voivat kääntyä aktivismiin pakottaakseen kuulijan kuuntelemaan heitä. (Mwaba 2021, 9.) Tutkimuksessa muodostetaan suora yhteys henkilötarinoiden ja aktivismin välille.

Aktivismi ja suora toiminta ei ole aina kuitenkaan erityisesti altavastaajan asemassa yksiselitteinen ratkaisu. Tästä huolimatta aktivistit ovat onnistuneet samaan aikaan yhteiskunnallista muutosta. Nuorisoaktivisteja käsittelevässä tutkimuksessa (2020) huomattiin, miten siitä huolimatta, että aktivistien kyky muuttaa rahalla ja poliittisella vallalla toimivaa järjestelmää oli rajallinen, nuorisoaktivistit onnistuneesti vallitsevan ilmastokriisin taustalla olevan vallan ja resurssien epätasaisen jakautumisen (Han & Ahn 2020, 15). Tämä osoittaa, että sosiaalisten ja poliittisten ilmiöiden ongelmallistaminen tavalla, joka tekee niistä tavallisten ihmisten arjessa merkityksellisiä on vaikutusvaltaista. Tarinankerronnassa luotujen narratiivien moniulotteisuuden tunnistaminen sekä yksittäisten ihmisten elämässä että laajemmassa yhteiskunnallisten liikkeiden mittakaavassa on tärkeää, koska niillä on journalismin kautta suora yhteys yhteiskunnalliseen muutokseen (Mwaba, ym. 2021, 9).

Henkilötarinoita ja narratiiveja aktivismin välineenä voidaan tuoda lopuksi yhteen aiemman teoreettisen viitekehyksen perusteella seuraavasti. Jokaisella henkilöjutulla on narratiivi ja henkilötarinan ja narratiivin käsitteet ovat tutkimuksessa lähellä toisiaan. Narratiivit eivät ole pelkkiä tilannekuvia, vaan niiden kertominen vaatii systemaattista jäsentelyä. Henkilötarinoiden on osoitettu, journalismissa ja sen ulkopuolella, vaikuttavan ihmisten asenteisiin ja mielipiteisiin, jos tarina onnistuu kuljettamaan yleisöä mukanaan. Tämän vuoksi tavalla, jolla asiat esitetään on merkitystä. Aktivismin kontekstissa voidaan todeta, että tapauksessa jossa eri ihmisryhmien narratiivit eivät kohtaa toisiaan eli toisin sanoin jos jokin ihmisryhmä tuntee, että he eivät tule kuulluksi, ryhmien jäsenet voivat kääntyä aktivismiin pakottaakseen yleis-

sön kuuntelemaan heitä. Aktivismiin voidaan todeta journalistisen median henkilöhaastattelujen yhteydessä olevan tapa tuoda tiettyjä narratiiveja sekä ideologiaa esille. Sillä on journalismin kautta suora yhteys yhteiskunnalliseen muutokseen.

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 AINEISTO

Valitsin aineistoksi henkilöhaastatteluja, sillä niissä haastateltavien kokemukset tulevat syvällisemmin ja useammasta näkökulmasta esille verrattuna esimerkiksi perinteisiin ja lyhyempiin uutismedian artikkeleihin tai journalistisiin sosiaalisen median postauksiin. Halusin tarkastella valtakunnallista mediaa, sillä halusin sisällyttää aineistoon kansainvälisiin teemoihin. Helsingin Sanomilla oli tämän tutkimuksen aiheen kannalta kaikkien kattavin ja monipuolisin aineisto.

Aineisto on haettu Helsingin Sanomien julkaisuarkistosta seuraavilla avainsanoilla: aktivismi, ympäristöaktivismi, ilmastoaktivismi, kansalaisaktivismi, kansalaistottelemattomuus, poliittinen aktivismi, ihmisoikeusaktivismi, naisoikeusaktivismi, yhteiskunta-aktivismi. Valitsin nämä avainsanat, jotta saisin mukaanluettua aineistoon aktivismin eri muotoja mahdollisimman laajasti kuvaavia artikkeleita. Halusin mahdollisimman tuoreen aikakehyksen, jotta tutkimus olisi ajankohtaista. Rajasin alun perin aikakehyksen 2020-luvulle, mutta päädyin rajaamaan sitä lisää kahteen vuoteen aineiston runsauden vuoksi. Lopulta aineistoksi valikoitui 14 lehtiartikkelia kahden vuoden ajalta 22.4.2021-12.3.2023.

Hakusanoilla löytyi ensin satoja lehtijuttuja, joiden joukosta poimin aluksi kaikki henkilötarinat. Tämän jälkeen kiinnitin huomiota artikkeleiden yksityiskohtiin. Etsin

lehtijuttuja, jotka keskittyvät yhteen henkilöön. Haastattelujen täytyy olla primääri-lähteitä eli haastateltavan täytyy kertoa suoraan kokemuksestaan haastattelussa. Valitsemisani henkilöhaastatteluissa henkilöä tai hänen edustamaansa yhteiskunnallista liikettä kuvaillaan vähintään kerran aktivismiksi. Aineisto on myös tekstipainotteista eli en ottanut mukaan esimerkiksi kuvareportaaseja tai videohaastatteluja. Henkilöartikkelit vaihtelevat Helsingin Sanomien osastojen sisällä kaupunkiliitteistä ulkomaantoimitukseen. Mukana oli henkilöjuttuja myös kuukausiliitteestä.

Aineiston joukossa on henkilöitä ja aktivisteja monilta eri yhteiskunnan osa-alueilta: ilmasto/ympäristö, naisten oikeudet, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, neuroepätyypilliset, politiikka, rasismi ja eläinoikeudet. Eniten artikkeleita on ilmasto/ympäristöaktivismista. Haastateltavat ovat sekä suomalaisia että ulkomaalaisia.

3.2 TUTKIMUSMENETELMÄ

Analysoin tämän tutkimuksen neljäätoista henkilötarinaa aineistolähtöisen laadullisen sisältöanalyysin kautta. Laadullisessa sisällönanalyysissä keskitytään Tietoarkiston laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirjan määritelmän mukaan siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo. Laadullinen sisällönanalyysi sopii erityisesti tutkimaan sitä, mitä asioita mediatekstissä käsitellään esimerkiksi haastateltavien kautta. (Kallinen, Kinnunen & Vuori, ei pvm.)

Käytän tutkielman aineiston tarkempaa analysointimenetelmänä sosiaalipsykologi Erving Goffmanin vuonna 1974 kehittämää kehysanalyysia. Kehysanalyysi käsittelee vuorovaikutustilanteiden sekä niissä vaikuttavien toimijoiden tulkinnan monikerroksisuutta. Kehysanalyysin lähtökohtana on, että kaikki mitä teemme, ja kaikki tapahtumat mitä seuraamme vastaavat perustavanlaatuisen kysymykseen "mitä tässä on tekeillä", johon "kehys" (eng. "frame") antaa vastauksen. (Peräkylä 2001, 356.)

Kehyksen käsitettä on käytetty pitkään myös mediatutkimuksessa. Kehysanalyysi on soveltuvuutensa vuoksi omaksuttavissa journalistisen maailman hahmottamisen välineeksi. Toimittajat luonnollisesti organisoivat työssään informaation tulvaa soveltamalla siihen rutiininomaisesti erilaisia kehyksiä: Mitä tilanteessa on meneillään? Mikä on merkityksellistä? (Karvonen 2000, 78-79.)

Robert Entmanin mukaan (1993) kehykset määrittävät todellisuutta neljällä tavalla. Ensiksi ne määrittelevät ongelmia. Toiseksi ne diagnosoivat syitä eli ne määrittävät asioita, jotka aiheuttavat tai ovat johtaneet tiettyyn ongelmaan. Kolmanneksi ne ehdottavat parannuskeinoja kyseisille ongelmille, määrittävät erilaisia menettelytapoja ja ennustavat niiden vaikutuksia. Neljänneksi kehysten kautta on mahdollista arvioida tilanteen moraalialueita tarkastelemalla sen toimijoita. (Entman 1993, 52.) Entman on tunnistanut myös viestintätutkimuksen teorian osa-alueita, joihin kehysanalyysiä on hyödyllistä soveltaa. Yksi näistä on sisällönerittely, jossa tekstissä käytettyjä kehyksiä tunnistetaan ja niille luodaan tulkintakontekstia. (Karvonen 2000, 83.) Tutkielmassa tunnistan ja kuvailen sisällönerittelymenetelmän mukaan kehyksiä, joilla kuvaillaan aktivisteja ja kansalaistottelemattomuutta Helsingin Sanomien henkilöhaastattelussa.

3.3 TUTKIMUSETIIKKA

Tutkielmaan käytetty aineisto on julkisesti saatavilla Helsingin Sanomien juttuarkistossa, joten sen käyttämiseen ei tarvita erikseen tutkimuslupaa. En viittaa tutkielmassa lehtiartikkeleissa haastateltuihin henkilöihin nimeltä. Pyrin näin välttämään kenenkään tietyn henkilön yksilöimisen, ja pitämään aineiston analyysin mahdollisimman neutraalina. Viitatessani ja lainatessani aineistoa henkilötarinoiden subjektien henkilöllisyys tulee ilmi kuitenkin tulososiossa käytetyistä sitaateista sekä lähdeluettelosta. Kaikki haastattelujen informaatio on julkista.

Olen käyttänyt tutkielmassa tekoälyä (ChatGPT, Connected Papers, Litmaps) tutkielman suunnitteluvaiheessa aiheen rajaamiseen, teoreettisen viitekehyksen kartoittamiseen, aineiston etsimiseen ja tutkielman lopuksi oikolukemiseen. En ole käyttänyt tutkielmassa suoraan tekoälyn tuottamaa tekstiä, ja en ole käyttänyt tekoälyn tuottamaan tietoa missään kohtaa ensisijaisena lähteenä.

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tarkastella niitä narratiiveja, joita tuodaan esille aktivismista Helsingin sanomien henkilöhaastatteluissa vuosina 2021-2023, ja kartoittaa sitä kautta laajemmin henkilötarinoiden merkitystä journalismissa. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Millaisia narratiiveja aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta rakennetaan journalistisen median henkilöhaastatteluissa? Miten henkilötarinoita käytetään yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelemisen välineenä?

Henkilöhaastatteluiden narratiivit ja käsitykset aktivismista ja yhteiskunnasta voidaan jakaa aineiston pohjalta viiteen kehykseen: Identiteetti, radikaalisuus, yhteiskunnallinen valta, digitaalisuus ja väkivalta. Kaikki kehykset ovat toisiinsa yhteydessä, mutta niistä voi erottaa selkeitä näkökulmaeroja. Aineiston laadullinen sisälönerittely viiteen kehykseen tapahtui käytännössä rajaamalla henkilöhaastatteluista kaikki teksti, joka käsittelee aktivismia, yhteiskuntaa ja sosiaalisia liikkeitä yhteen, jakamalla se sisällön perusteella kategorioihin, ja määrittelemällä tämän jälkeen kategorioiden sisäisiä samankaltaisuuksia.

Identiteetti on kehysistä vahvin ja monipuolisin. Se on osana jokaista aineiston henkilöhaastattelua, ja pitää sisällään henkilöitä määrittäviä edellisiä ja nykyisiä kokemuksia yhteiskunnasta. Se käsittää syyn, miksi henkilöt ovat aktivisteja. Radikaalisuuden kehys keskittyy yhteiskunnan asenteisiin. Aktivistit pohtivat henkilötarinoissa sitä, mikä koetaan yhteiskunnassa hyväksytyksi ja miksi. Aineistosta voi havaita myös luonnollisesti sen, mihin aktivistit haluavat toiminnallaan vaikuttaa. Yhteiskunnallisen vallan kehyksessä käsitellään poliittista valtaa ja päättäjiä, mutta myös kielellistä valtaa yhteiskunnassa. Digitaalisuuden kehyksessä käsitellään sitä, miten digitaalisuus on muokannut merkittävästi aktivismin, kansalaistottelemattomuuden ja sosiaalisten liikkeiden toimintaa ja rakennetta. Väkivallan kehyksessä tulee esille sosiaalisen median vihapuhe sekä aktivisteihin yleisesti kohdistettu viha, mutta myös väkivallan määrittelemisen uudelleen osana aktivismin ja kansalaistottelemattomuuden tavoitteita.

4.1. IDENTITEETIN KEHYS

Kaikkein merkittävin asiakokonaisuus, jonka on havaittavissa aineistosta, on identiteetin kehys. Se on selvästi läsnä jokaisessa aineiston henkilötarinassa. Identiteetin kehukseen kuuluu muun muassa aktivistien varhaisia muistoja, aikaisempia kokemuksia, ja monisukupolvista perhetaustaa. Jonkin verran esillä on myös kokemus kollektiivisesta identiteetistä jonkin ryhmän kanssa. Henkilötarinoista tulee ilmi, miten haastateltavien identiteetti on vahvasti rakennettu aktivismin ympärille. Toisin sanoen aktivismi ei ole vain työtä tai harrastus, vaan se on elämäntapa, joka määrittää haastateltavien aikaisempia ja tulevia tekoja, asenteita, tunteita ja ajattelutapoja. Identiteetin kehys on aineiston kaikkein monipuolisin, sillä henkilötarinoiden subjektien tarinat ja taustat ovat hyvin erilaisia.

Monia henkilötarinoiden aktivisteja yhdistää lapsuuden kokemus tai muisto jostakin asiasta, joka vaikuttaa aktivisteihin yhä. Erityisesti negatiiviset toistuvat kokemukset

ympäröivästä yhteiskunnasta toistuvat henkilötarinoissa. Kokemukset kuulumattomuudesta ympäröivään maailmaan korostuvat erityisesti yhteiskunnallisessa ja poliittisessa aktivismissa. Erityisesti suomalaisten aktivistien kohdalla nostetaan esiin aikuistuminen sekä asioiden vakavuuden ymmärtäminen osana kasvamista yhteiskuntaan. Suomen ulkopuolella henkilöt päätyvät aktivismiin huomattavasti enemmän ympäristön painostamana. Heillä on ollut toisin sanoin vähemmän vaihtoehtoja.

Huoli ilmastosta ja ympäristöstä alkoi kasvaa jo viime vuoden tammikuussa. Uutisiin ja tutkimustietoon perehtyminen johtivat oman elämäntavan kyseenalaistamiseen.

“Hahmotin koko ajan paremmin, miten hullulta minusta tuntui keskittyä hyppimään hiekkaan [harrastaa kolmiloikkaa], kun maailma ympäriltä oli hajoamassa palasiksi”, hän kirjoitti. (F 27.7.2022.)

Hänen kokemuksensa [entisenä lapsisotilaana] olivat tehneet hänestä feministin ja vapaustaistelijan sekä kunniakulttuurin ja islamismin vastustajan, joka piti esillä etenkin Ruotsin lähiöiden maahanmuuttajien ongelmia.

“Kannan vartalossani kurdien sortoa. Se sykkii veressäni” (E 11.6.2022.)

Monet haastateltavat ovat myös “kasvaneet” aktivismiin. Se nostetaan henkilötarinoissa osaksi heidän perhetaustansa tai kulttuuriansa. Yksi aineiston henkilötarina keskittyy Etelä-Amerikan alkuperäiskansojen monisukupolviseen taisteluun kansainvälisiä suuryrityksiä vastaan. Yhteisössä aktivismi käsitetään selviytymisen edellytykseksi. (L 3.12.2022). Aktivismiin ja kansalaistottelemattomuuteen saattoi päätyä myös perheen innoittamana tai inspiroimana ilman ulkopuolista painetta. Osassa henkilötarinoita tuotiin esiin myös se, miten aktivismilla on päinvastoin positiivinen vaikutus aktivistien elämään. Se esimerkiksi vähensi aktivistien ahdistusta ongelmista, kuten ilmastonmuutoksesta, ja loi tunteen, että omalla toiminnalla on mahdollista vaikuttaa.

Aktivismi on ollut osa Helena Gualingan suvun elämää jo vuosikymmenien ajan.

Joukko sarayakulaisia marssi Ecuadorin pääkaupunkiin Quitoon vaatimaan oikeuksiaan. He kulkivat vuoriston yli kävellen. Matka kesti viikkoja, eikä useimmilla ollut kenkiä jalassa. Vaellus vuorten yli kannatti. Kichwat saivat oikeudet omaan maahansa. (L 3.12.2022.)

Hän päätyi aktivistipiireihin isosiskonsa Main kautta. Mai Kivelä oli nähnyt 9-vuotiaana, miten Greenpeacen aktivistit ajoivat valaan ja valaanpyytäjien väliin ja ajatellut haluavansa tehdä juuri tuota. (M 4.2.2023.)

Identiteetti voidaan nähdä henkilötarinoissa asiana, jolla lukijat saadaan lähelle. Se on haastattelujen kaikkein henkilökohtainen osa. Henkilötarinoissa tuodaan esille myös se, miten aktivistit käyttävät omia kokemuksiaan tietoisesti välineinä saada ihmiset ymmärtämään vaikeita tilanteita tai vähintään pysähtymään niiden äärelle. Henkilötarinoissa nostetaan esiin aktivistien kokemus vastuusta asettua ääneksi sellaisten ihmisten puolesta, joilla ei ole mahdollisuutta tuoda itseään kuulluksi.

Samaan aikaan henkilötarinoista tulee ilmi, miten aktivistit eivät halua korostaa itseään henkilönä, vaan sitä ongelmaa, johon he haluavat vaikuttaa. Sosiaalisia liikkeitä ei toisin sanoen haluta henkilöidä, ja aktivistit eivät halua haastatteluissa sankarillistaa tekojaan. Huomio halutaan pitää toisin sanoen ongelmassa, ei ihmisissä, jotka ratkoivat niitä. Tämä luo aineistoon mielenkiintoisen kontrastin, sillä aktivistit tuovat henkilöhaastatteluissa samanaikaisesti esille omaa tarinaansa tapana vaikuttaa ja luoda tietoisuutta. Tätä kautta identiteettiä voidaan pitää henkilöartikkeleissa myös välineellisenä. Toisin sanoen sitä, että aktivistit tuovat omia tarinoitaan yleisön tietoisuuteen journalistisen median kautta voidaan pitää itsessään aktivismin muotona.

Ahokas ei pidä ilmastoiliikkeiden henkilöitymisestä. Hän korostaa, että ilmas-
toaktivistit eivät ole nostamassa omaa profiiliaan tai luomassa henkilöbrändiä – he ovat vain ahdistuneita ja peloissaan tulevaisuudesta. Hänen mielestään pitäisi puhua enemmän asioista kuin ihmisistä. (A 22.4.2021.)

Hän kertoo kokemuksistaan esimerkinomaisesti viitaten aina rakenteelliseen rasismiin tai muuhun laajaan yhteiskunnalliseen ongelmaan. Aktivismissa ei ole kyse henkilökohtaisesta sankaritarinasta, hän sanoo. (K 8.10.2022.)

Henkilöhaastatteluissa korostuu myös jonkin verran kollektiivisen identiteetin merkitys aktivismissa ja sosiaalisissa liikkeissä. Kollektiivisen identiteetin voi havaita, kun henkilötarinoissa kerrotaan aktivismin ympärille luotujen ryhmien tiiviystä ja uusista kaverisuhteista. Kollektiivinen identiteetti luo toisin sanoin aktivistien elämään yhteenkuuluvuutta, mikä korostuu aktivismissa edellä mainitun yhteiskuntaan kuulumattomuuden tunteen vuoksi. Useassa henkilöhaastattelussa tuodaan esille, miten muut eivät ymmärrä aktivisteja ja heidän halujansa samalla tavalla kuin aktivistiryhmät ja sosiaaliset liikkeet tekevät. Toisaalta pienessä ryhmässä asioista puhuminen voi olla vaikeaa. Kukaan ei halua vaikuttaa heikolta, joten henkilöiden omat tunteet jäävät ikään kuin aktivismin päämäärien alle.

Aktivismi on kielteisistä kommentteista ja vihapuheesta huolimatta tuonut paljon hyviä asioita Häkin elämään. Hän mainitsee lukuisat uudet ystävät, joita on löytynyt niin sosiaalisen median kuin Karjalazet Nuoret Suomes -järjestön kautta. (G 31.07.2022.)

Liikkeessä ei koskaan puhuttu siitä, miltä tilojen näkeminen ja kuvaaminen tuntui. Kun tavoitteena on lopettaa eläintuotanto tehokkaasti, ei ole aikaa terapoida.

”Näet joka yö sellaista, eikä sitä käsitellä mitenkään. Aktivistiympäristö on aika kova.”

- - Kivelä oli kasvanut aktivismiin. Muu olisi petturuutta, piirit olivat hänen toinen perheensä. (D 3.3.2022.)

4.2. RADIKAALISUUDEN KEHYS

Radikaalisuuden kehyksessä tarkastellaan sitä, miten aktivismia ja kansalaistottelemattomuutta ei tuoda esiin henkilötarinoissa aktivistien elämässä valintana. Kehys kumpuaa identiteetistä, joka on punoutunut henkilöiden elämässä aktivismin ympärille. Radikaalisuuden kehys keskittyy kuitenkin hyvin keskeisesti myös yhteiskunnan asenteisiin. Haastateltavat pohtivat henkilötarinoissa sitä, mikä koetaan yhteiskunnassa hyväksytyksi ja miksi.

Monissa aineiston henkilötarinoissa nostetaan esille, miten haastateltavien olemassaolo on heidän näkökulmastaan ympäröivässä yhteiskunnassa jo itsessään aktivismia. Henkilötarinoissa aktivismi ja kansalaistottelemattomuus tuodaan esiin ikään kuin välttämättömänä, kun aktivistit tekevät asioita itsenään jotain päämäärää kohti. Aktivismin väistämättömyys ja edellytys liitetään joko henkilöiden yksilöllisiin ominaisuuksiin tai johonkin laajempaan yhteiskunnalliseen kokonaisuuteen.

Naisen asema oli se kynnykskysymys, joka lopulta sai Omerin kyseenalaistamaan kaiken opitun.

”Jos olit naisena näkyvästi olemassa, niin se oli jo provosoivaa ja se oli jo itsessään kannanotto.” (I 14.8.2022.)

Tiedemaailman avaaminen ja saavutettavaksi tekeminen on jo itsessään jonkinlaista aktivismia. - - ”Koska tietoa ei voi ajatella objektiivisena totuutena, se liittyy aina valtaan.”

Nyt transtutkimus on nousussa ja sitä tekevät transihmiset itse. ”Se on poliittista, koska siinä siirretään valta tutkia transihmisiä transihmisille” Hän ajattelee, että osana tätä muutosta hän on väistämättä myös aktivisti. (B 21.9.2021.)

Radikaalisuutta kuvataan aktivistien maailmassa pelkästään olemiseksi, eräänlaiseksi normaaliksi tilaksi. Kun henkilöt ovat kerran nähneet jotain, he eivät voineet olla enää olla näkemättä sitä. Epäoikeidenmukaisuuksista ei voi ikään kuin päästää

irti, minkä vuoksi radikaalisuus on asettunut osaksi aktivistien elämää. Radikaalisuudelle asetetaan myös arkikäsitteeseen verrattuna erilaisia rajoja. Mikä on tavalliselle ihmiselle radikaalia, ei ole aktivistille poikkeavaa. Kaikki radikaalisuuden alapuolella koetaan riittämättömäksi. Henkilötarinoissa monet aktivisteista kritisoivat politiikkaa liian tasaiseksi ja kantaaottamattomaksi. Henkilötarinoissa nostettiin esiin myös se, miten aktivistit itse, tai ulkopuolinen maailma ja yhteiskunta, pitää henkilöitä liian radikaaleina politiikkaan. Tiivistettynä henkilötarinoissa määritellään uudelleen aktivismin, kansalaistottelemattomuuden ja radikaalisuuden suhdetta yhteiskuntaan.

Takula sanoo, että radikaali ei ole mikään itseisarvo – mutta on radikaali ajatus, että kaikki ei kuulu ihmiselle ja olemme vain yksiä muiden joukossa. ”En tiedä sitten, onko elämän puolustaminen radikaalia. Minun mielestäni ei. Mun mielestä se on radikaalia, että tuhotaan elämisen edellytykset ainoalla kotiplaneetallamme.” (M 4.2.2023.)

”Koen niin sanotun radikaaliuden tärkeäksi, koska se viestii kiireellisyydestä. Ilmastokriisistä on tiedetty pitkään, kiltisti osoitettu mieltä ja kirjoitettu adresseja, mutta mikään ei ole muuttunut” (F 27.7.2022.)

4.3. YHTEISKUNNALLISEN VALLAN KEHYS

Aineistosta voi havaita luonnollisesti sen, mihin aktivistit halusivat toiminnallaan vaikuttaa. Yhteiskunnallisen vallan kehityksessä käsitellään poliittista valtaa ja päättäjiä, mutta myös kielellistä valtaa yhteiskunnassa. Parlamentarisuus nostetaan esiin haastateltavien elämässä jopa vastakohtana aktivismille. Päättäjiä ja vaikutusvaltaisia kansainvälisiä yhtiöitä kuvaillaan aktivistien toimesta tavalla tai toisella välinpitämättömiksi tai jopa korruptoituneiksi. Toisin sanoin henkilötarinoissa tuodaan esiin, miten aktivistit eivät luota siihen, että muutoksia tapahtuisi eduskunnassa il-

man ulkopuolista painostusta. Artikkeleissa mainitaan useaan kertaan, miten henkilöiden näkökulmasta mitään ei tapahdu, mikään ei muutu. Tämä aiheuttaa aktivisteissa turhautumista, joka on nähtävissä tavassa, jolla tavalla yhteiskuntaa kuvailaan henkilöhaastatteluissa.

Kivelä näkee parlamentaarisen vaikuttamisen osana ketjua, toisena päänä aktivismille.

“Eläimet on äärimmilleen viritetty, ja yhteiskunta on mahdollistamassa sen.”
(D 3.3.2022.)

Kysyn Helenalta, miten hän arvioi maailman päättäjien ymmärrystä ilmastoasioista. Hän vastaa, että johtajat eivät vain tajua tai suostu näkemään tilannetta, jossa jo olemme.

“Vieläkin kiistellään siitä, kuinka paljon öljyä saa porata lisää ja minne sademetsien alueille voi perustaa uusia kaivoksia. Jos ilmastokriisi otettaisiin tosissaan, miten sellainen voisi olla edes laillista?” (L 3.12.2022.)

Aktivismin ja politiikan suhde on artikkeleissa mielenkiintoinen. Henkilötarinoissa tuodaan esiin, miten aktivistit haluavat vaikuttaa poliittisesti ja tehdä yhteiskunnallisia päätöksiä, mutta he eivät omasta mielestään sopineet nykyisiin puoluejärjestelmiin. Puoluepoliittisia järjestelmiä pidetään henkilötarinoissa aktivismin näkökulmasta liian jäykkänä. Samaan aikaan itsenäisen kansalaistoiminnan merkitystä korostetaan. Aineistossa on mukana yksi poliitikon henkilöhaastattelu. Haastateltava oli henkilöjutun julkaisun aikaan sitoutumaton kansanedustaja juuri siitä syystä, että hänen näkökantansa eivät sopineet mihinkään tiettyyn puolueeseen. Henkilö oli Helsingin Sanomien julkaisun aikaan jättämässä politiikan keskittyen vaikuttamaan jollain muulla tavalla. (E 11.6.2022.)

Ahokas on saanut jo pyyntöjä lähteä vuoden 2023 eduskuntavaaleihin. Hän ei sulje pois vaihtoehtoa mutta pohtii, voisiko hän vaikuttaa ilmastoasioihin tehokkaammin jollain muulla tavalla. Puoluepoliittinen järjestelmä on Ahokkaan mielestä välillä turhan jäykkä. Sen rinnalle tarvitaan aktiivista kansalaisyhteiskuntaa, joka pakottaa päättäjät kiristämään aikataulua. (A 22.4.2021.)

Yhteiskunta ja valta tuodaan henkilötarinoissa esille myös hyvin klassisella tavalla, jossa toisella ryhmällä on valta muiden yli. Yksittäisten hallitusten ja päättäjien lisäksi henkilötarinoissa otettiin kantaa lisäksi yhteiskuntaa kokonaisuutena. Yksi henkilöartikkeli käsittelee karjalaisuutta. Siinä aktivisti kritisoi sitä, miten karjalaiset nähdään tietynlaisena suomalaisena kansallissymbolina ja karjalainen kulttuuri osana suomalaista kulttuuria (G 31.07.2022). Henkilötarinoissa voi havaita selvästi sen, miten pelko ja turvattomuus luovat jalansijaa aktivismille. Henkilötarinoissa tuodaan esiin myös, miten täydellisessä yhteiskunnassa aktivismia ei tarvittaisi. Aktivismista ja kansalaistottelemattomuudesta pyritään siis aktiivisesti pääsemään eroon.

Helena muistaa pelon ja epätoivon, joka kotikylässä vallitsi. Taistelu öljy-yhtiöitä vastaan oli saanut synkän käänteen: kichwojen vaivalla hankkimista maa-oikeuksista piittaamatta Ecuadorin valtio antoi öljy-yhtiölle luvan aloittaa poraukset alueella. (L 3.12.2022.)

Henkilötarinoissa tulee lisäksi ilmi aktivistien kritiikki yksittäisten yhteiskunnan toimielimien, poliitikkojen tai yritysten lisäksi myös maailman yleistä järjestystä, missä hyväosaiset selviävät muun maailman kustannuksella. Heitä kuvataan muun muassa "sokeiksi" ja "tietämättömiksi". Toisin sanoen kritiikkiä yhteiskuntaa kohtaan kuvattiin henkilötarinoissa hyvin kokonaisvaltaisesti.

Helena sanoi, että hänen toinen kotimaansa Suomi on tässä taistelussa oikeastaan vastapuolella. Niin kuin muutkin rikkaat maat, Suomi käyttää valtavan määrän luonnonvaroja rajojensa ulkopuolella, myös Amazoniassa. Helenan mielestä suomalaiset ovat sokeita muualla maailmassa aiheuttamalleen ympäristötuholle. (L 3.12.2022.)

Henkilötarinoissa pohditaan myös kielellistä valtaa yhteiskunnassa. Henkilötarinoissa kuvataan, miten aktivistit ovat tietoisia siitä, millä tavalla ilmiöitä kuvataan ja millaisia käsitteitä yksilöihin sovelletaan, vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Esimerkiksi

sillä, nähdäänkö koulussa lapsi ensisijaisesti lapsena vai maahanmuuttajana on yksilön valinta, mutta myös osa yhteiskunnan rakennetta (K 8.10.2022). Henkilötarinoissa nostetaan myös esille, miten aktivistit pyrkivät inhimillistämään asioita, kuten eläimiä ja luontoa tapana parantaa näiden ryhmien oikeuksia ja yhteiskunnan asenteita niitä kohtaan.

4.4. DIGITAALISUUDEN KEHYS

Useassa henkilötarinassa nostetaan esille digitaalisuus ja sosiaalinen media merkittävänä osana nykypäivän aktivismia. Oli kyse sitten Instagram seuraajien määrästä, Tik-Tok-videoiden näyttökerroista tai sosiaalisen median nimimerkeistä, digitaalisuuden voi havaita aineistosta selkeästi. Digitaalisuuden kehyksessä henkilötarinoissa nostetaan esiin aktivistien mielipiteet ja kokemukset aktivismin murroksesta. Kun informaation siirtyminen sekä jakaminen on helpottunut, ja ryhmät eivät ole enää tiettyyn paikkaan tai kulttuuriin sidottuja. Tämä on aiheuttanut kokonaisten sosiaalisten liikkeiden siirtymistä pysyvästi verkkoon. Sosiaalisen median myötä merkittäväksi osaksi aktivistien elämää on muodostunut myös nettiviha ja sosiaalisen median sanallinen väkivalta. Käsittelen tätä omassa kehyksessä. Tiivistettynä henkilötarinoissa käsitellään sitä, miten digitaalisuus on muokannut merkittävästi aktivismin, kansalaistottelemattomuuden ja sosiaalisten liikkeiden toimintaa ja rakennetta.

Ennen koronavirusta Ahokas osallistui mielenosoituksiin, kävi perjantaisin ilmastolakossa ja järjesti tempauksia. Viimeisen vuoden aikana aktivismi, kuten nuorten ilmastoliike Fridays for Future, on siirtynyt pääosin verkkoon. "Ollaan pidetty esimerkiksi striimejä ja nettimyrskyjä, joissa kaikki spämmää twiittejä jostain yhdestä asiasta päivän ajan ja saadaan trendaamaan jokin tietty ilmastoasia." (A 22.4.2021.)

Henkilötarinoissa nostetaan esille se, miten aktivismista on tullut sosiaalisen median myötä ikään kuin muotia. Henkilötarinoissa tulee ilmi, miten marginaalisia vähemmistöryhmiäkin koskevissa mielenosoituksissa on aktivistien mukaan selvästi enemmän yleisöä. Monet sosiaalisen median persoonat kuvailevat profiileissaan olevansa aktivisteja. Henkilötarinoissa tuodaan ilmi, miten ilmiö saattaa romantisoida aktivismia ja kansalaistottelemattomuutta, ja irtaannuttaa siitä kiinnostuneita todellisuudesta. Henkilötarinoissa korostetaan lisäksi, miten aktivismi on joillekin elämän ja kuoleman asia, eikä vain netissä postaamista.

Somessa saattaa unohtua, että kyse on toiminnasta, jonka vuoksi joissain maissa ihmisiä myrkytetään. "Tekisinkö tätä, jos kukaan ei näkisi?" (K 8.10.2022.)

Digitaalisuuden ja erityisesti sosiaalisen median mukanaan tuomasta ilmiöstä puhutaan henkilöjutuissa aktivismin performatiivisoitumisena sekä someaktivismina. Aktivistit käsittävät ilmiön henkilötarinoissa hyvänä ja huonona asiana. On hyvä, että tärkeät asiat saavat suurten yleisöjen tietoisuutta. Toisaalta eräs vähemmistöihin kuuluva aktivisti kertoo haastattelussa, miten häntä jopa ärsyttää yhtäkkinen huoli asioista, joita hän on yrittänyt tuoda ihmisten tietoisuuteen vuosia. Aktivismista on ikään kuin tullut henkilötarinoiden mukaan ilmiö tai trendi, jolloin ihmiset raapaisevat vain ongelmien pintaa sen sijaan, että he oikeasti perehtyisivät asioihin. Toisaalta someaktivismi myös hyväksytään henkilötarinoissa eräänlaisena tämän ajan vaikuttamisen muotona. Sosiaalisen median myötä henkilöhaastatteluissa nostettiin esille myös digitaalisten narratiivien vaarat.

Ihmiset kokoontuivat mielenosoituksiin. Yhtäkkiä kaikki puhuivat somessa siitä, että mustilla elämällä on väliä, black lives matter. - "Mun ensimmäinen reaktio oli, että mua ärsyttää tämä yhtäkkinen huoli."

Ihmiset tuntuivat sisäistävän yhdessä viikossa käsitteitä, joista Verwijnen oli yrittänyt kertoa vuosien ajan. - - Performatiivisuus siis ärsyttää häntä, mutta lopulta tärkeintä on, että ihmiset osallistuvat ja korottavat ääntään yhteisen asian vuoksi. (K 8.10.2022.)

Henkilötarinoissa korostetaan kuitenkin myös sitä, miten tuhansista seuraajista huolimatta suuri osa aktivismista tapahtuu silti ”ruohonjuuritasolla”. Aktivistien kertomuksista henkilötarinoissa voi huomata sen, miten yhteisöllisyys ja kollektiivinen identiteetti on vielä vahvempi ryhmissä, jossa ihmiset tapaavat toisiaan jonkin muun kuin internetin välillä. Toisaalta merkittävä osa ensimmäisistä yhteydenotoista sekä tiedottamisesta tapahtuu silti kommenttikenttien, sosiaalisen median profiilien ja yksityisviestien kautta.

Vaikka Omerilla on tuhansia seuraajia sosiaalisessa mediassa, suurin osa aktivismista tapahtuu kuitenkin ruohonjuuritasolla. Hän saa yhteydenottoja islamin jättäneiltä ja uskontoaan kyseenalaistavilta ihmisiltä ympäri maailmaa. (14.8.2022.)

4.5. VÄKIVALLAN KEHYS

Väkivallan kehys voidaan jakaa kahteen osaan. Kehyksessä tulee esille laajasti sosiaalisen median vihapuhe sekä aktivisteihin yleisesti kohdistettu viha, joka mainitaan lähes jokaisessa henkilöhaastattelussa. Toiselta kannalta väkivalta liitetään myös aktivismin ja kansalaistottelemattomuuden tavoitteisiin. Esimerkiksi eläinaktivistit ottavat henkilötarinoissa paitsi kantaa eläimiin kohdistuvaan väkivaltaan, mutta myös määrittelevät sitä uudelleen.

Henkilöhaastatteluissa tuodaan esiin, miten eläinaktivistit käyttävät retoriikan tehokkeina vertauksia eläimiin ja ihmisiin liittyvien konseptien välillä. Erilaisia asioita ikään kuin arvotetaan uudelleen, ja niitä nostetaan sitä kautta samalle merkityksen tasolle. Esimerkiksi tuotantoeläinten keinosiemennyksen kerrotaan olevan yhdessä henkilötarinassa

seksuaalista väkivaltaa (N 12.3.2023). Väkivaltaa kuvataan monessa henkilötarinassa yhteiskunnassa rakenteelliseksi joko tiettyjä väestöryhmiä kohtaan, jolloin aktivistit ottavat kantaa esimerkiksi rasismiin, tai myös esimerkiksi eläimiä ja ympäristöä kohtaan.

”Kaikki muunlaiset eläimet kärsivät yhteiskuntamme rakenteellisesta väkivallasta. Ihmiset ovat keksineet tällaisen kategorian kuin eläimet ja sitten päättäneet, että näille eläimille voi tehdä ihan mitä vaan, koska eläimet eivät ole henkilöitä, vaan esineitä ja omaisuutta” (N 12.3.2023.)

Henkilötarinoissa tuodaan esiin, miten aktivistien kokemaa vihaa kohdistetaan paitsi heidän työhönsä aktivistina, mutta sen lisäksi myös aktivistien henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Viha on keskittynyt aktivistien elämässä erityisesti sosiaaliseen mediaan. Sitä lisää netin kanavien anonyymisyys. Monessa henkilötarinassa kerrotaan, miten monet aktivisteista sulkevat sosiaalisen median tilinsä tietyin väliajoin. Sosiaalista mediaa pidetään kuitenkin tärkeänä tiedonvälityskanavana ja aktivistit jatkavat sisällön tekemistä alustoille vihasta ja uhkauksista huolimatta. Pahimmista uhkauksista he tekevät rikosilmoituksia. Henkilötarinoissa tulee ilmi, miten aktivistien kokema uhka ja fyysinen väkivalta riippuu paljon siitä, missä maassa he ovat. Suomessa tilanne on hyvä, mutta esimerkiksi Ruotsissa jo huonompi. Afrikan maissa aktivistit voivat menettää jopa henkensä.

Verwijnen kertoo sulkevansa tilinsä noin puolen vuoden välein. Syynä ovat lukuisat vihaviestit ja uhkaukset, joita hänelle oli alkanut vyöryä somessa ja sähköpostissa.

- - Niissä muun muassa puhuttiin hänen näköistensä ”laittamisesta suoraan uuniin” ja varoitettiin ’ettei auto osu joskus kun kadulla meet’. Ääntä pitää kuitenkin korottaa jatkossakin lieveilmiöistä huolimatta. (K 8.10.2022.)

Omido kannustaa suomalaisia ajamaan rohkeasti ympäristöasioita, sillä meille se on helppoa. Yhteiskunta kunnioittaa ihmisoikeuksia ja kansa on koulutettua. Monessa muussa maassa aktivismi on aivan toisenlainen riski. Hän itse päätti ryhtyä toimeen, vaikka se tarkoitti todennäköisesti koko hänen elämänsä romuttumista. (C 3.10.2021.)

Henkilötarinat käsittelevät sitä, millaista vihaa aktivistit saavat ja miksi, mutta myös millaisia keinoja heillä on sen vastaanottamiseen. Henkilöhaastatteluissa tulee ilmi lisäksi se, mitä tapahtuu, kun itseä ei osaa suojella väkivaltaa kohdatessa. Erityisesti eläinaktivismissa nostetaan esiin, miten jatkuvan väkivallan näkeminen voi vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin.

Lihansyönnin hän lopetti jo aiemmin, kun hevostalleilla käydessään ymmärsi, mistä meetvursti tehdään. - - Jos ihminen ymmärtää, että ruoka on tuntevista olennoista irti leikattuja paloja, niin eihän hänen suhteensa siihen voi olla normaali.

” - - Aloin ajatella, että kehossani on jotain vikaa ja että sille täytyy tehdä jotakin. Alkoi jonkinlainen jakaantuminen niin, että aloin ajatella ruumistani erillisenä, muokattavana ja arvioitavana osana minua [mikä johti syömishäiriöihin]”.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella niitä narratiiveja, joita rakennetaan aktivismista Helsingin Sanomien henkilöhaastatteluissa vuosina 2021-2023, ja kartoittaa sitä kautta laajemmin henkilötarinoiden merkitystä journalismissa. Henkilöhaastatteluiden narratiivit ja käsitykset aktivismista ja yhteiskunnasta jakautuvat aineiston kehysanalyysin perusteella viiteen asiakokonaisuuteen: Identiteetin, radikaalisuuden, yhteiskunnallisen vallan, digitaalisuuden ja väkivallan kehyksiin. Tutkielmassa haettiin vastausta siihen, millaisia narratiiveja aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta rakennetaan henkilöhaastatteluissa, ja miten henkilötarinoita käytetään yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelemisen välineenä. Henkilötarinoihin ja narratiivien muodostamiseen vaikuttaa journalismissa henkilötarinoiden subjektin lisäksi toimittaja ja toimituksellinen valta. Aktivisteja ja kansalaistottelemattomuutta on käsitelty tämän tutkimuksen jokaisessa osassa osana journalistista mediaa. Käyn

tässä luvussa läpi tutkielman keskeisiä tuloksia ja teen johtopäätöksiä vertaamalla kehysten sisältöjä toisiinsa sekä aikaisempaan tutkimukseen.

Identiteetistä rakennettiin henkilöhaastatteluissa kokonaisvaltainen osa sitä, miksi henkilötarinoiden subjektit osallistuvat aktivismiin sekä kansalaistottelemattomuuteen. Se on samanaikaisesti alkuperäinen syy, ja nykyinen motivaatio henkilöiden tekoihin. Tämä on yllättävää siltä kannalta, että henkilötarinoissa ei suureksi osaksi korostettu sen myötä ilmiöitä, johon haluttiin aktivismilla vaikuttaa. Toisaalta haastateltavien henkilökohtaisten kokemusten korostaminen on journalismissa henkilöjutuille hyvin tyypillistä, ja henkilöiden kokemukset ovat myös useassa henkilötarinassa osa sosiaalisia, poliittisia ja ympäristöön liittyviä ongelmia, joita vastaan aktivistit haluavat toimia.

Toisin sanoin yhteiskunnalliset ja poliittiset ongelmat tulivat esiin henkilöiden kautta osana heidän kokemuksiaan ja asenteitaan aktivismin ilmiöitä kohtaan. Henkilötarinoiden päähenkilö loi siis väylän ongelmien käsittelemiseen, jolloin ilmiöt tuotiin esille henkilön ajatusten, muistojen ja asenteiden kautta. Tämä tekee ilmiöistä helpommin lähestyttäviä. Tämä voidaan liittää aiempaan tutkimukseen, jossa henkilötarinan jakamisprosessi ymmärretään dialogiseksi vuorovaikutukseksi, jonka avulla kaikki osapuolet voivat ymmärtää paremmin itseään, ympäröivän maailman konteksteja, ja näiden keskinäisiä kytköksiä. (Mwaba ym. 2021, 9.) Voidaan todeta, että henkilötarinoiden kyky yhdistää ihmisiä on perustavanlaatuinen syy sille, miksi henkilötarinoista on muodostunut merkittävä osa journalismia.

Henkilötarinoiden, aktivismin ja sosiaalisen median välinen suhde on henkilötarinoissa mielenkiintoinen. Haastateltavat toivat esiin omia kokemuksiaan tapana luoda tietoisuutta ja vaikuttaa, mutta vastustivat samanaikaisesti henkilötarinoissa aktivismin henkilöitymistä ja performatiivisuutta. Samaan aikaan sosiaalinen media luo tietoisuutta, mutta lisää performatiivisuutta ja väkivaltaa aktivistien elämässä. Henkilötarinoissa nousi esiin myös aktivismin monimutkainen suhde politiikkaan.

Aktivistit halusivat henkilötarinoissa vaikuttaa poliittisesti, mutta eivät uskoneet eduskunnan ja parlamentarismien keinoihin saada aikaan muutosta. Journalismin suhde aktivismiin on myös tarkastelemisen arvoinen. Sitä, että aktivistit tuovat omia tarinoitaan yleisön tietoisuuteen journalistisen median kautta voidaan pitää joissain määrin aktivismin muotona, sillä henkilöhaastatteluissa aktivistit pitivät julkisesti omien kokemustensa tuomista esiin aktivismina.

Haastateltavat havainnollistivat aktivismia henkilötarinoissa usein negatiivisten kokemusten kautta, minkä seurauksena henkilötarinoissa korostui aktivismin pakonomaisuus ja vaihtoehdottomuus. Aktivismia ei romantisoitu ja sitä vastaan jopa varotettiin. Henkilötarinoissa ainoat selkeästi positiiviset aktivistien kokemukset liittyivät kollektiiviseen identiteettiin eli yhteenkuuluvuuden tunteeseen sosiaalisten liikkeiden sisäisissä ryhmissä sekä uusiin sosiaalisiin suhteisiin, kuten kavereihin. Eri-tyisesti Suomen ulkopuolella aktivismiin liittyvä todellinen vaara ja väkivalta tuotiin henkilötarinoissa selkeästi esille. Tämä voidaan nähdä vastapainona sille, miten aktivismista on tullut ”muotia” erityisesti sosiaalisessa mediassa.

Journalismin kentän featuresoituminen liitetään tunnepitoisten lähestymistapojen kasvamiseen (Steensen 2017, 49). Aktivistien henkilötarinoissa tunnepitoisuus jäi kuitenkin kehysten sisäiseksi ominaisuudeksi, eikä se noussut omaksi kokonaisuudekseen. Tämä voi selittyä osittain sillä, että aktivistien toiminta voi tuntua irralliselta tavallisen ihmisen arjesta erityisesti ollessaan tavoittamaton lukijan nykyisestä asemasta tai sijoittuessaan maantieteellisesti kauas. Tämä ei kuitenkaan estä yleisöä ymmärtämästä aktivismia ja yhteiskunnan ongelmakohtia paremmin aktivisteista esitettyjen narratiivien johdattamana. Henkilötarinat voidaan toisin sanoen nähdä asiana, jolla lukijat saadaan lähelle. Tämä tulee erityisesti esille identiteetin kehityksessä.

Se, että jokin asia on tavoittamaton ei sulje pois sitä, ettei se voisi saada merkitystä. Tämä voidaan liittää aikaisempaan tutkimukseen nuorisoaktivisteista. Siitä huolimatta, että aktivistien kyky muuttaa rahalla ja poliittisella vallalla toimivaa järjestelmää oli rajallinen, he ovat kyenneet ongelmallistamaan onnistuneesti vallitsevien ongelmien taustalla olevan vallan ja resurssien epätasaisen jakautumisen (Han & Ahn 2020, 15). Sosiaalisten ja poliittisten ilmiöiden ongelmallistaminen aktivistien kautta tavalla, mikä tekee niistä yleisölle merkityksellisiä tulee siis ilmi myös tämän tutkielman tuloksista.

Tutkielman tulokset tukevat tältä osalta myös kuljetusteoriaa, jossa narratiivit nähdään vaikuttavana tekijänä yleisön asenteisiin ja käyttäytymiseen, sillä niillä on kyky ”kuljettaa” lukija tarinaan (Shaffer 2018, 52; Van Laer, De Ruyter, Visconti, & Wetzel, 2014 mukaan). Tällöin lukija voi samaistua tilapäisesti tarinan hahmojen tapahtumiin ja tunteisiin, vaikka ne olisivat hänen näkökulmastaan ”kaukana” (Polletta & Redman 2020, 3; Vihreä & Brock, 2000; Moyer-Gusé, 2008 mukaan). Henkilötarinat onnistuivat toisin sanoen kuljettamaan yleisöä lähelle sosiaalisia ja poliittisiä ilmiöitä aktivistien kokemusten kautta, mikä voidaan todeta lisäävän henkilötarinoiden mahdollisuutta vaikuttaa.

Henkilöiden kompleksisuus antoi lisäksi tilaa ilmiöiden ja aktivismin moninaisuudelle. Journalismissa monimutkaisia ilmiöitä, kuten rasismia joudutaan usein yksinkertaistamaan, jotta erilaiset juttuartikkelit olisivat asiaan perehtymättömälle ymmärrettäviä. Voidaan siis katsoa, että niiden liittäminen henkilötarinoihin toi käsitelyihin asioihin enemmän syvyyttä. Aiempi tutkimus on osoittanut, että mitä enemmän yleisö samaistuu henkilötarinoihin ja luovat henkilöihin tunnesiteitä, sitä paremmin lukijat muistavat tietoa ja toimivat asian puolesta (Wahl-Jorgensen 2019, 188;189). Ilmiöiden käsitteleminen henkilöiden kautta näyttäisi siis lisäävän journalismin yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Mielenkiintoinen tutkielman tuloksista esiin tullut asia on tapa, miten yhteiskunnallisia aktivismiin liittyviä konsepteja määriteltiin henkilötarinoissa aktiivisesti uudelleen. Esimerkiksi radikaalisuuden kehyksessä pohdittiin, mikä on loppujen lopuksi radikaalia ja mikä koetaan puolestaan hyväksyttäväksi. Myös väkivallan kehyksessä väkivaltaa ei paitsi kuvailtu, mutta sille luotiin uusia merkityksiä. Tämä voidaan liittää journalismin luonteeseen etsiä asioihin ja ilmiöihin uusia näkökulmia sekä aiempaan tutkimukseen sosiaalisten liikkeiden kyvystä ongelmallistaa ja konkretisoida moniosaisia ilmiöitä. Asioiden nostamiseen esiin uusilla tavoilla liittyy myös kielellisiä ja retorisia keinoja, jotka tulevat esiin tuloksissa yhteiskunnallisen vallan kehyksessä.

Tämän tutkielman viitekehyksessä esitellyssä tutkimuksessa, aktivismin narratiiveista tunnistettu erilaisia osa-alueita: Asetelma (eng. settings), henkilöhahmot, juoni ja moraalit. Osa-alueita pystyy tunnistamaan myös tämän tutkielman tuloksista, ja niiden tunnistaminen on hyvä keino havainnollistaa myös narratiiveja. Asetelma on konteksti, joka määrittää, mitä ongelmia käsitellään ja mitä ne pitävät sisällään. Asetelmaan kuuluu paitsi erilaiset sosiaaliset ja poliittiset ongelmat, mutta myös se, miten niihin suhtaudutaan. (Han & Ahn 2020, 9.) Tässä tutkielmassa asetelmat pitävät sisällään itse sosiaalisia ja poliittisia ongelmia, kuten ilmastonmuutos sekä vähemmistöjen ja eläinten oikeudet, mutta myös ongelmia yhteiskunnan asenteista ja muuttumattomuudesta sekä digitaalisuuden ja digitaalisten narratiivien vaaroista.

Henkilöhahmot on jaettu aiemmassa tutkimuksessa niihin, joita vahingoitetaan, niihin, jotka aiheuttavat vahinkoa ja sankareihin, jotka tarjoavat tai lupaavat apua ja vahingolle ratkaisun (Han & Ahn 2020, 9). Tässä tutkielmassa aktivistit ovat henkilötarinoissa sekä niitä, joita vahingoitetaan sekä sankareita, jotka tarjoavat ratkaisuja ongelmiin. Aktivisteja käsitellään ihmisinä, jotka uskaltavat toimia yhteiskunnan vihamielisyydestä huolimatta omien arvojensa mukaisesti. Heitä ei kuitenkaan pyritä nostamaan henkilötarinoissa sankarin asemaan, ja he päinvastoin puhuvat haastatte- luissa aktivismin performatiivisuutta vastaan.

Samanaikaisesti aktivisteja on kuitenkin useassa aineiston henkilötarinassa vahingoitettu, jonka vuoksi he ovat myös uhrin roolissa. Tämä voi herättää yleisössä heitä kohtaan ristiriitaisia tunteita, jotka ovat riippuvaisia lukijan omista asenteista. Ilmiön voi havaita myös edellisestä tutkimuksesta, jossa kaunokirjallisen journalismin luonteeseen kuuluu sen tulkinnallisuus (Lassila 2001, 19). Henkilötarinoissa kritisoitiin jonkin verran suomalaisia ja suomalaista yhteiskuntaa, joten lukija voi tuntea omat arvonsa uhatuksi. Samaan aikaan aktivistit saavat taakseen myös sympatiaa ja tukea, jos lukijan arvot vastaavat henkilötarinoissa kuvailtuja narratiiveja. Tämä on merkityksellistä, sillä aikaisemman tutkimuksen mukaan lukijat asettuvat kuluttaessaan mediaa erityisesti niiden ihmisten puolelle, jotka olivat kärsineet sosiaalisten ja poliittisten ongelmien negatiivisista vaikutuksista. Tämä vaikuttaa puolestaan heidän yleisiin asenteisiinsa kyseistä yhteiskunnallista ongelmaa kohtaan. (Shen, Ahern & Baker 2014, 108-109.)

Vahinkoa aktivisteille sekä ympäristölle, eläimille ja tietyille väestöryhmille aiheutti henkilötarinoissa yhteiskunta kokonaisuutena, mutta myös tietyt toimijat, kuten poliitikot tai luonnonvaroja riistävät kansainväliset yhtiöt. Heidät maalataan klassisella tavalla pahoiksi, ja heitä vastaan taistelevat oikein toimiviksi. Tämä kuvaa myös juonta, jossa kuvataan henkilöhahmojen välisiä suhteita ja sijoitetaan heidät kontekstiin sekä moraalialueeseen, joka käsittää, mikä on oikein ja väärin, mikä tavoiteltavaa ja mikä tuomittavaa (Han & Ahn 2020, 9). Erityisesti kehykset radikaalisuudesta ja yhteiskunnan vallasta toivat esiin ajatuksia siitä, mitä koetaan ja ei koeta henkilötarinoissa hyväksytyksi.

Ympäröivästä maailmasta muodostettu kuva oli henkilötarinoissa suureksi osaksi negatiivinen. Samaan aikaan aktivisteja ei tuotu esiin pelastajina, vaan enemmänkin ihmisinä, jotka eivät kokeneet muuta vaihtoehtoa. Henkilötarinoissa muodostetut narratiivit ovat monimutkaisia, sillä käsitellyt ilmiöt heijastivat myös ihmisten

kompleksisuutta. Samaan aikaan niistä voi kuitenkin löytää henkilöartikkeleiden välillä samankaltaisuuksia. Aktivistien näkökulmat itsestään ja yhteiskunnasta eivät eronneet toisin sanoin suuresti toisistaan.

Tiivistän seuraavaksi johtopäätöksiä vastaamalla tutkimuskysymyksiin. Tämän tutkimuksen keskeiset johtopäätökset ovat, että Helsingin Sanomien henkilötarinoissa rakennetut narratiivit aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta kahden vuoden ajalta ovat suureksi osaksi yhteneväisiä. Henkilötarinoita käytetään yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelymisen välineenä määrittelemällä aktivismin, sosiaalisten liikkeiden ja kansalaistottelemattomuuden eri ulottuvuuksia henkilötarinoiden subjektien identiteetin eli aiempien kokemusten ja nykyisten asenteiden kautta. Henkilötarinoissa ei paitsi tuotu esiin jo olemassa olevia narratiiveja, mutta niitä luotiin aktiivisesti uusista näkökulmista uudelleen. Narratiivit voidaan nähdä vaikuttavana tekijänä yleisön asenteisiin ja käyttäytymiseen, sillä henkilötarinoilla on kyky kuljettaa lukija lähelle tarinaa siitä huolimatta, että aktivismi ei olisi lukijalle ennestään merkityksellistä. Henkilötarinoiden asetelmat pitävät sisällään sosiaalisia ja poliittisia ongelmia, kuten ilmastonmuutos sekä vähemmistöjen ja eläinten oikeudet, mutta myös ongelmia yhteiskunnan asenteista ja muuttumattomuudesta sekä digitaalisuuden ja digitaalisten narratiivien vaaroista. Voidaan katsoa, että asetelmat saavat uusia merkityksiä henkilötarinoiden kautta.

Aktivisteista ja kansalaistottelemattomuudesta henkilötarinoissa rakennetut narratiivit ovat sekä positiivisia, että negatiivisia. Sosiaalisten ja poliittisten ongelmien osapuolista voidaan erottaa henkilötarinoissa erilaisia rooleja, jotka kuvastavat sitä, kenen toiminta on hyvää ja kenen tuomittavaa. Aktivismia sekä ympäröivää yhteiskuntaa havainnollistettiin henkilötarinoissa usein aktivistien negatiivisten kokemusten kautta, minkä seurauksena henkilötarinoissa korostui aktivismin tietynlainen vaihtoehtottomuus. Samaan aikaan radikaalisuus ja kansalaistottelemattomuus tuotiin esiin väistämättömänä ja fundamentalistisena osana aktivistien elämää. Aktivis-

tit ovat henkilötarinoissa vahingoitettuja uhreja sekä sankareita, jotka tarjoavat ratkaisuja ongelmiin. Heitä käsitellään henkilötarinoissa rohkeina ihmisinä, jotka uskaltaavat toimia yhteiskunnan vihamielisyydestä huolimatta. Heitä ei kuitenkaan nosteta henkilötarinoissa aktiivisesti sankareiksi. Narratiivit ihmisistä ja yhteiskunnasta saivat henkilötarinoissa tämän tutkimuksen perusteella yllättävän paljon uusia muotoja, jotka heijastivat ympäröivän maailman ja ihmisten monimuotoisuutta. Tutkielman tulokset eivät kuitenkaan olleet edellisen tutkimuksen kanssa ristiriidassa.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat journalismin kentälle merkityksellisiä, sillä yksittäisen henkilön tarinalla on journalismin kautta suora yhteys yhteiskunnalliseen muutokseen. (Mwaba, ym. 2021, 9). Aiemman tutkimuksen mukaan henkilötarinoissa luodut narratiivit vaikuttavat ihmisten asenteisiin. Henkilötarinat ovat itsessään narratiiveja ja journalismissa ne ovat systemaattisesti rakennettuja sopimaan tiettyyn näkökulmaan (Gabriel 2004, 4-5; Dovidio 2004 mukaan). Niitä käytetään usein välineenä journalismissa sosiaalisten ja poliittisten ongelmien käsittelemiseen.

Lisäksi narratiivit yhdistävät yhteiskunnallisten liikkeiden osallistujia ja niitä hyödynnetään työkaluina (Han & Ahn 2020, 15). Tämän vuoksi tarinankerronnan, ja siihen liittyvien narratiivien moniulotteisuuden tunnistaminen sekä yksittäisten ihmisten elämässä että laajemmassa yhteiskunnallisten liikkeiden mittakaavassa on tärkeää. (Han & Ahn 2020, 15.) Henkilötarinoissa luotujen narratiivien vaikutusta journalismissa on tutkittu kuitenkin vähäisesti erityisesti Suomessa huomaamani lähteiden vähäisyyden kuvastaman tutkimusaukon perusteella. Tämän tutkimuksen suurin merkitys onkin siinä, että kaunokirjallisessa journalismissa luotuja narratiiveja tuodaan ylipäättänsä esiin, ja henkilötarinoiden narratiivien vaikutus journalismissa tunnistetaan paremmin.

6. TUTKIMUKSEN ARVIOINTI JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Olen valinnut tämän tutkimuksen aiheen, aineiston, teoreettisen viitekehyksen, kirjallisuuden ja analyysimenetelmän oman mielenkiinnon sekä saatavilla olevien resurssien mukaan. Helsingin Sanomien artikkelit ovat kaikki julkisia ja yhtäläisesti esillä juttuarkistossa. Teoreettisen viitekehyksen tutkimusaineistoa, johon peilaan tutkielman tuloksia, rajoittaa kuitenkin erilaiset käyttöoikeudet sekä maksumuurit. Olen käyttänyt vain aineistoa, joka on saavutettavissa joko yleisesti tai Jyväskylän yliopiston tunnuksilla. Tutkielman aineisto on omasta näkemyksestäni perusteltua eli se vastaa tutkimuskysymyksiin. Aineisto sijoittuu kahden vuoden ajalle, ja vaikka se on ajallisesti suhteellisen laaja, se keskittyy vain yhden valtakunnallisen lehden neljääntoista henkilöartikkeliin. Tämä rajoittaa tutkielman yleistettävyyttä.

Goffmanin kehykset määritellään yksilöllisenä, subjektiivisena tulkintana sosiaalisesta tilanteesta (Van Dijk 2023, 158). Myös laadullinen sisällönanalyysi ei perustu mihinkään erityiseen teoreettis-metodologiseen ajatteluun, joten analyysille ei löydy yhteisiä sääntöjä, ja sitä eivät tämän vuoksi ohjaa mitkään erityiset menetelmälliset käsitteet (Kallinen, Kinnunen & Vuori, ei pvm). Sisällönanalyysi on toisin sanoen tutkijalähtöistä, siinä missä kehysanalyysi on aineistolähtöistä tulkintaa, jonka tulokset kuvastavat tutkijan henkilökohtaisia näkemyksiä aineistosta.

Van Dijk (2023) arvio Goffmanin kehysanalyysin soveltuvuutta sosiaalisten liikkeiden tutkimuksessa. Kehysanalyysiä on kritisoitu sosiaalisten liikkeiden tutkimuksessa lähinnä silloin, kun kehyksiä käytetään sumeana terminä viittaamaan laajaan valikoimaan diskursiivisia ja kognitiivisia ilmiöitä (van Dijk 2023, 154). Toisin sanoen kehysanalyysi soveltuu van Dijkin mukaan huonosti laajojen sosiaalisten ja yhteiskunnallisten todellisuuksien hahmottamiseen, joita sosiaaliset liikkeet kuvastavat

(van Dijk 2023, 158). Journalismin tutkimuksessa kehysanalyysi on puolestaan koettu hyödylliseksi tulkintamenetelmäksi. Se toimii erityisesti välineenä tuoda yhteen alan eri osa-alueita, kuten empiirisiä, tulkitsevia, akateemisia, ammatillisia ja sosiologisia ulottuvuuksia. Kehysanalyysi on lisäksi osa journalististen tekstien analyysiä erityisesti kun pyritään selvittämään, kuinka uutiskehykset ovat haastateltavien ja journalismien käyttäytymisen tuote, ja miten ihmiset tekevät tulkintoja uutiskehyksistä suhteessa heidän omaan aikaisempaan tietoonsa. (D'Angelo 2019, 1-2.)

Rajoitteista huolimatta kehysanalyysi soveltuu omasta näkemyksestäni tutkimukseen, jonka aineisto ja näkökulmat ovat yhtä tarkasti rajattua kuin tässä tutkielmassa. Aktivismi, journalismi sosiaaliset liikkeet ovat käsitteenä laajoja, mutta niitä voi mielestäni tutkia vastuullisesti ja tiettyyn pisteeseen asti validisesti ennalta määritellyssä tulkintakontekstissa. Tällöin tutkittavia diskursiivisia ja kognitiivisia ilmiöitä ei yksinkertaisteta niin, että ne menettävät suuressa kuvassa merkityksensä. Tämä tutkielma tukeutuu lisäksi aiempaan tutkimukseen, tulosten erittelyn yksityiskohtaisuuteen, tutkijan perehtyneisyyteen ja valmiuteen tulkita aineistoa. Laadullisen sisälönanalyysin luonteeseen kuuluu tutkijalähtöisyys ja tulkinnallisuus, jolloin tutkija etsii avoimesti sellaisia kohtia aineistosta, jotka kertovat tutkittavasta asiasta, ja valitsee teoreettisen ymmärryksensä pohjalta, mitkä seikat häntä aineistossa kiinnostavat (Kallinen, Kinnunen & Vuori, ei pvm). Kehystäminen on monitasoinen prosessi, joka koostuu erillisistä, mutta kuitenkin toisiinsa liittyvistä osista (D'Angelo 2019, 2). Tällöin tutkijan omalähtöinen perehtyneisyys, mielenkiinto aihetta kohtaan sekä valmius tulkita sitä kautta aineistoa on tärkeää.

Tämän tutkimusasetelman kautta on vaikeaa määrittää, toteutuvatko ne aktivismin ja kansalaistottelemattomuuden narratiivit, joita tuodaan esille henkilöhaastattelujen kautta. Tätä varten täytyisi tutkia laajempaa yleisön otosta, kuin vain yhden tutkijan analyysiä. Journalististen henkilöjuttujen vaikutusta lukijoiden asenteisiin ja mielipiteisiin on tutkittu erityisesti suomalaisessa mediassa vähän. Erityisesti jatkuvasti

suosiotaan kasvattavan kaunokirjallisen journalismin yleisölähtöisen vaikuttavuuden tutkiminen on kuitenkin yhteiskunnallisesti merkittävää, joten sen sivuuttaminen tutkimuksessa ei ole kannattavaa.

Toinen jatkotutkimusaihe voisi keskittyä journalismin ulkopuolelle. Itse aktivistien näkökulmat ja asenteet tulisivat paremmin esiin aineistossa, joka ei ole kulkenut journalistien prosessien läpi. Tällaisia tutkimusaineistoja voisi olla esimerkiksi julki- set ensimmäisen persoonan kertomukset, kuten somepostaukset tai blogitekstit sekä suorat aktivistien tutkimushaastattelut. Näiden aineistojen painoarvo ei ole välttämättä valtakunnallisen median journalistisiin teksteihin verrattuna yhtä yhteiskunnallisesti merkittävä. Ensimmäisen persoonan kertomukset kuvaisivat kuitenkin juuri aktivistien käsityksiä paremmin aktivismista, kansalaistottelemattomuudesta ja niiden rajoista sekä yhteiskunnasta, jota aktivistit haluavat niin määrätietoisesti muuttaa.

LÄHTEET

Coward, R. (2013). *Speaking Personally: The Rise of Subjective and Confessional Journalism*. Bloomsbury Publishing.

Cortés-Ramos, A., Torrecilla García, J. A., Landa-Blanco, M., Poleo Gutiérrez, F. J., & Castilla Mesa, M. T. (2021). Activism and Social Media: Youth Participation and Communication. *Sustainability*, 13(18), 1-13. Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/su131810485>

D'Angelo, P. (2019). *Framing Theory and Journalism*. In T. P. Vos & F. Hanusch (Eds.), *The International Encyclopedia of Journalism Studies* (pp. 1-10). New York: Wiley. 1-10.

Entman, R. M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43 (4), 52.

Gabriel, Y. (2000). *Same Old Story or Changing Stories? Folkloric, Modern, and Post-modern Mutations*. 9-30. Saatavilla: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198290957.003.0002>

Gerbaudo, P., Trere, E. (2015). *In search of the 'we' of social media activism: Introduction to the special issue on social media and protest identities*. Saatavilla: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/epdf/10.1080/1369118X.2015.1043319?needAccess=true>

violence against women in Turkey. *Global Health Action*, 14(1), 1-9. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/16549716.2021.1927331>

Page, R. E. (2013). *Stories and Social Media: Identities and Interaction*. Routledge.

Peräkylä, A. (2001). *Erving Goffman: Sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet*. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/items/5b06d22d-d3d6-4337-9ac5-1818afad6fc9>

Polletta, F., & Redman, N. (2020). When do stories change our minds? Narrative persuasion about social problems. *Sociology Compass*, 14(4), 2-11. Saatavilla: <https://doi.org/10.1111/soc4.12778>

Shaffer, V. A., Scherer, L. D., Focella, E. S., Hinnant, A., Len-Ríos, M. E., & Zikmund-Fisher, B. J. (2018). What Is the Story with Narratives? How Using Narratives in Journalism Changes Health Behavior. *Health Communication*, 33(9), 1151-1157. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/10410236.2017.1333562>

Shen, F., Ahern, L., & Baker, M. (2014). Stories that Count: Influence of News Narratives on Issue Attitudes. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 91(1), 98-117. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/1077699013514414>

Steensen, S. (2011). The Featurization of Journalism. *Nordicom Review*, 32(2), 49-61. Saatavilla: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0112>

Teruelle, R. (2012). *Social Media and Youth Activism*.

van Dijk, T. A. (2023). Analyzing frame analysis: A critical review of framing studies in social movement research. *Discourse Studies*, 25(2), 153-178. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/14614456231155080>

Vodanovic, L. (2023). *Confessional Journalism, Authenticity and Lived Experiences: A Case Study of News Stories Published During the Irish Abortion Referendum*. Saatavilla:

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/17512786.2022.2049012>

Wahl-Jorgensen, K. (2020). An Emotional Turn in Journalism Studies? *Digital Journalism*, 8(2), 175–194. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1697626>

LIITTEET

LIITE 1: ARTIKKELIT

A 22.4.2021. HS nyt. Atte Ahokas, ilmastoaktivisti:

<https://www.hs.fi/nyt/art-2000007935003.html>

B 21.9.2021. HS Helsinki. Kaarna Tuomenvirta, transaktivisti:

<https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008243499.html>

C 3.10.2021. HS ulkomaat. Phyllis Omido, ympäristöaktivisti:

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008294461.html>

D 3.3.2022. HS kulttuuri. Saila Kivelä, eläinoikeusaktivisti:

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008612419.html>

E 11.6.2022. HS ulkomaat. Amineh Kakabaveh, poliittinen aktivisti:

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008866796.html>

F 27.7.2022. HS urheilu. Ada Koistinen, ilmastoaktivisti Elokapina:

<https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006582868.html>

G 31.07.2022. HS kotimaa. Maura Häkki, karjalalainen aktivisti:

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008956595.html>

H 1.8.2022. HS Turku. Else-Maj Suolinna, poliittinen aktivisti:

<https://www.hs.fi/kotimaa/turku/art-2000008977574.html>

I 14.8.2022. HS Helsinki. Nadiifo Omer, naistenoikeus- ja tasa-arvoaktivisti.

<https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008974350.html>

J 29.9.2022. HS Helsinki. Aida A, aktivisti nepsy-lapset:

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008993869.html>

K 8.10.2022. HS nyt. Fatima Verwijnen, yhteiskunta-aktivisti:

<https://www.hs.fi/nyt/art-2000006661946.html>

L 3.12.2022. HS kuukausiliite. Helena Gualinga, ympäristöaktivisti:

<https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000009184905.html>

M 4.2.2023. HS kuukausiliite. Mia Takula, eläinoikeusaktivisti:

<https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000009349040.html>

N 12.3.2023. HS kulttuuri. Laura Gustafsson, eläinoikeusaktivisti:

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009397254.html>